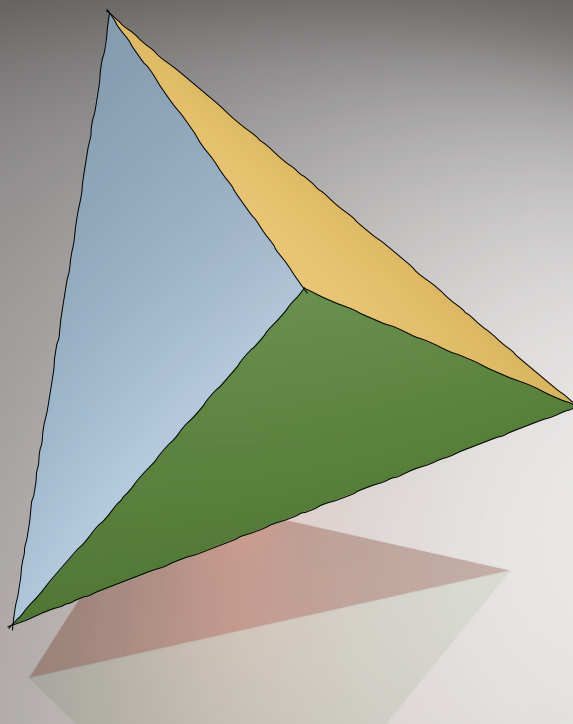

VARSINAIS-SUOMEN MAAKUNTASTRATEGIA

MAAKUNTASUUNNITELMA 2035+ / MAAKUNTAOHJELMA 2014–2017

LUONNOS 27.1.2014

Sisällysluettelo

OSA I – VARSINAIS-SUOMEN MAAKUNTASTRATEGIA	5
1. Varsinais-Suomen maakuntastrategia on kumppanuusstrategia.....	5
2. Maakuntasuunnitelma – Varsinais-Suomen visio 2035+	8
2.1 Suunnitelman kärjet ja arvot.....	8
2.1.1 Vastuullisuus – tulevaisuus muodostuu valinnoista nyt	8
2.1.2 Yhteistyötaidot – yhdessä rajat ylittäen.....	9
2.1.3 Saavutettavuus – lähestyttävä Itämeren portti	9
2.1.4 Resurssiviisaus – innovoivaa edelläkävijyyttä	10
2.2 Varsinais-Suomen tavoitteellinen aluerakenne 2035+	10
3. Maakuntaohjelma 2014–2017 – painopisteet ja toimenpiteet.....	14
3.1 Kumppanuusfoorumi – maakuntaohjelman päätoimenpide.....	14
3.2 Maakuntaohjelman muut toimenpiteet	17
3.2.1 Vastuullisuus – tulevaisuus muodostuu valinnoista nyt	17
3.2.2 Yhteistyötaidot – yhdessä rajat ylittäen.....	19
3.2.3 Saavutettavuus – lähestyttävä Itämeren portti	21
3.2.4 Resurssiviisaus – innovoivaa edelläkävijyyttä	23
4. Yhteistoiminta-alueen hankkeet ja ohjelman seuranta.....	25
4.1 Varsinais-Suomen ja Satakunnan yhteiset suunnitelmat ja hankkeet.....	25
4.2 Seuranta	25
OSA II – LÄHTÖKOHDAT	26
5. Varsinais-Suomen maakunta	26
5.1 Suomen ensimmäinen maakunta.....	26
5.2 Varsinais-Suomi tänään.....	26
5.3 Näkymiä väestö- ja työllisyyskehitykseen	28
5.4 Maakunnan eri osien erityispiirteet	30
5.6 SWOT	32
6. Kansainväliset, kansalliset ohjelmat ja alueelliset erityisohjelmat.....	32
6.1 EU-ohjelmat.....	32
6.2 Älykäs erikoistuminen	34
6.3 Kansalliset erillisohjelmat.....	35
6.3.1 Suurten kaupunkiseutujen kasvusopimus.....	35
6.3.2 Innovatiiviset kaupungit -ohjelma.....	36
6.4 Maakunnan muut ohjelmat	38
OSA III – LIITTEET.....	39
Liite 1. Aikaisempien ohjelmien toteutuminen ja vaikuttavuus	39
1.1 Maakuntaohjelmaa 2011–2014 koskeva arvio	39
1.2 Maakuntaohjelman toteutuminen.....	39
Liite 2. Ympäristöselostus	41
Liite 3. Tavoiteluvut.....	46
Liite 4. Maakuntastrategian kumppanuusprosessi.....	46
Liite 5: Maakuntastrategiassa käytettyjä termejä ja lyhenteitä	49

OSA I – VARSINAIS-SUOMEN MAAKUNTASTRATEGIA

1. Varsinais-Suomen maakuntastrategia on kumppanuusstrategia

VARSINAIS-SUOMESSA ELÄMISEN LAATU ON PARASTA. MENESTYVÄÄ JA HYVINVOIVAA MAAKUNTAA RAKENNETAAN YHTEISTYÖLLÄ JA KUMPPANUUDELLA.

Varsinais-Suomen maakuntastrategian visio sisältää vahvan näkemyksen menestyksen ja hyvinvoinnin avaintekijöistä – avoimuudesta, yhdessä tekemisestä ja kumppanuudesta.

Yhteistyön merkitys korostuu globaalissa maailmassa. Nopeat tietoliikenneyhteydet pienentävät maailmaa ja tekevät kaukaisetkin paikat nopeasti saavutettaviksi. Tämä muuttaa yhteiskuntaa ja haastaa varsinaissuomalaiset sopeutumaan muutokseen. Verkostoituvassa maailmassa on tärkeää löytää uusia ja joustavia keinoja menestymiseen. Ennen kaikkea tarvitaan kumppanuutta. Nykyisten verkostojen vahvistaminen ja uusien kumppaneiden löytäminen ovat keskeisiä keinoja menestyvän ja hyvinvoivan maakunnan rakentamisessa. Yhdessä tekeminen heijastuu edelleen alueen vetovoimaisuuteen ja henkiseen saavutettavuuteen.

Hyvinvointiyhteiskunnan kehittäminen on yhtä paljon elämäntapojen muutosta kuin teknologian kehitystä. Tekninen kehitys mahdollistaa paljon, mutta varsinaisen tuottavuuden, osaamisen ja innokkuuden luo lopulta tapa toimia uudessa ympäristössä, verkostoyhteiskunnassa. Taidot ja uskallus ammentaa tästä muutoksesta menestysvoima Varsinais-Suomen tulevaisuudelle on välttämätöntä ja vaatii toteutuakseen uudistuvaa johtamis- ja työkulttuuria.

Hyvinvoinnin ylläpitäminen rajallisten julkisten resurssien aikana on vakava haaste kaikille maakunnan toimijoille. Yhteenkuuluvuuden ja omaan elinympäristöön liittyvää vastuullisuuden tunnetta rakennetaan jo lapsuudessa. Ihmisen elinkaareen tulee kuulua mahdollisuus yhteisöllisyyteen sen kaikissa vaiheissa. Myös yhteisiin asioihin osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuus tulee olla kaikilla. Varsinaissuomalaisen hyvinvointia ovat henkinen pääoma, kannustava ilmapiiri sekä niiden vaaliminen ja kasvattaminen.

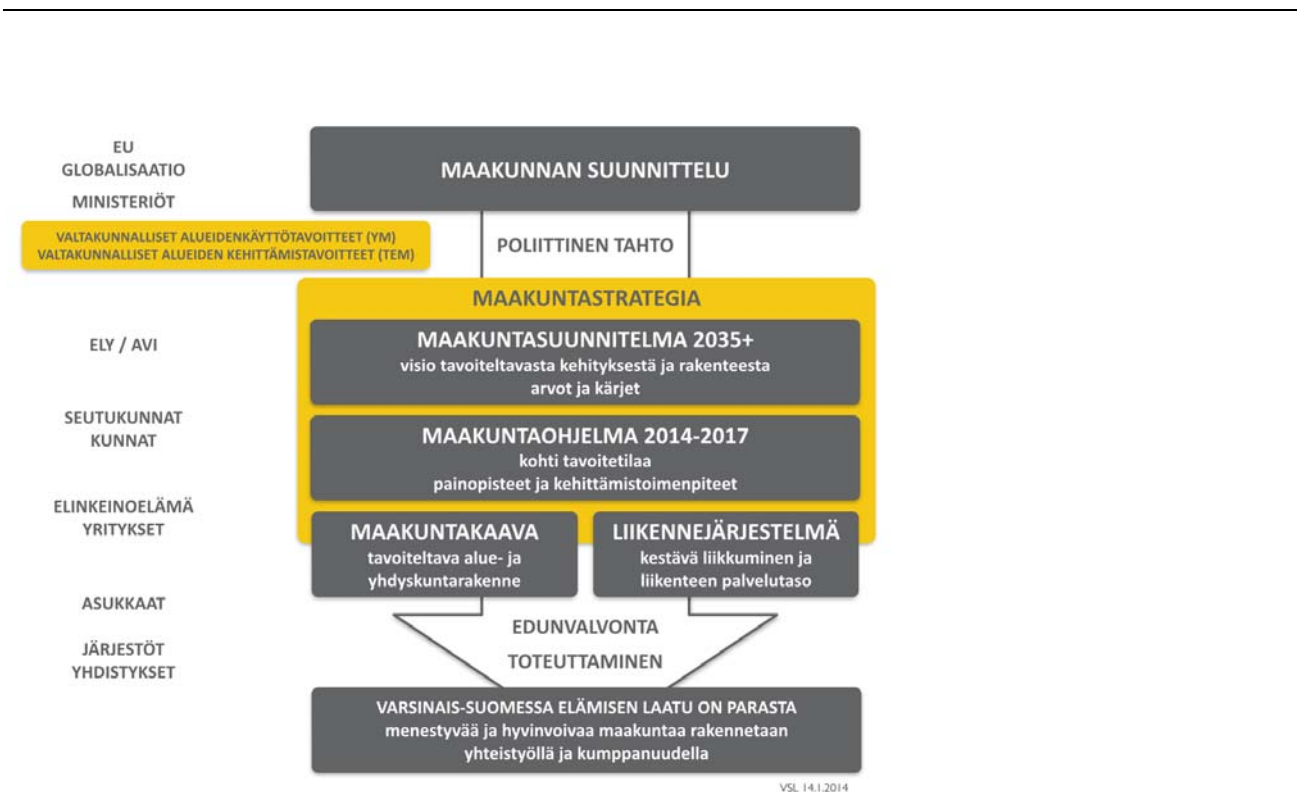
Varsinais-Suomi kiinnittyy aluerakenteellisesti Eurooppaan osana Etelä-Suomea ja Itämeren aluetta. Näiltä alueilta löytyvät myös keskeiset yhteistyökumppanit. Hyvät liikenneyhteydet ja kasvavat yhteistyöverkostot tarjoavat Varsinais-Suomelle mahdollisuuden Itämeren johtavan toimijan asemaan. Jotta tähän päästään, on tärkeä löytää oleellinen tieto ja oikeat kumppanit globaalin maailman informaatiotulvasta. Yhteistyöverkostojen näkyväksi tekeminen helpottaa uusien kumppanuuksien löytymistä ja kokonaisuudenhallintaa.

Maakuntastrategiaa toteutetaan Varsinais-Suomessa kumppanuudella, jossa tavoitteet tulevaisuudelle asetetaan yhdessä, sitoudutaan yhteiseen työhön ja löydetään yhdessä keinot asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Maakuntastrategia haluaa mukaan varsinaissuomalaiset asukkaat, yritykset ja järjestöt – kaikki maakunnan toimijat.

Maakuntastrategiassa painotetaan osallistumista, palvelukulttuurin kehittämistä sekä hyvää johtamista. Nämä toteutetaan uusilla toiminta- ja johtamistavoilla sekä ihmislähtöisen palvelun luomisella. Toimintakulttuurin kehittäminen keskustelelevammaksi koskee kaikkia. Se edellyttää myös kykyä vastaanottaa palautetta ja tukea kansalaisilta. Lähivaikuttamisesta tehdään helppoa ja kannustavaa. Palveluita ja toimintaa kehitetään kokonaisuuden ja asiakkaan näkökulmasta. Yhdistyksissä ja järjestöissä tapahtuvaa asukaslähtöisen kansalaisyhteiskunnan aktiivisuutta ja luovuutta

tuetaan ja edistetään. Tarvitaan innostavaa ilmapiiriä, jossa on mahdollista tehdä kokeiluja ja toimia uusilla tavoilla. Tarvitaan ilmapiiriä, jossa saa myös erehtyä ja epäonnistua menettämättä kasvojaan.

Kumppanuus on ajattelutapa, jossa yhteinen päämäärä nähdään tärkeämpänä kuin yksittäinen hyöty. Varsinais-Suomen jokaisella alueella ja toimijalla on oma identiteettinsä ja merkityksellinen roolinsa osana kokonaisuutta. Lopulta merkitystä on vahvuuksien ja ominaispiirteiden kehittämisellä, ei henkisillä ja maantieteellisillä rajoilla.

Kuva 1: Maakunnan suunnittelu. Maakunnan suunnittelu sisältää maakuntasuunnitelman, maakuntakaavan ja maakuntaohjelman. Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1991) sekä laki alueiden kehittämiseksi (190/2013) määrittelevät maakunnan suunnittelun yleiset lähtökohdat ja tavoitteet. Maakuntasuunnitelma ja -ohjelma muodostavat yhdessä maakuntastrategian, jonka avulla maakuntaa kehitetään ja rakennetaan. Maakuntastrategiaa ei tehdä kuitenkaan lain pakottamana, vaan omaehtoisena ja monipuolisena, Varsinais-Suomen näköisenä prosessina.

VARSINAIS-SUOMESSA ELÄMISEN LAATU ON PARASTA Menestyvää ja hyvinvoivaa maakuntaa rakennetaan yhteistyöllä ja kumppanuudella

KUMPPANUUS

Visiota toteutetaan kumppanuudella, jossa yhdessä asetetaan tavoitteita maakunnan tulevaisuuden rakentamiseksi. Maakuntastrategia haluaa mukaan varsinaissuomalaiset asukkaat, yritykset, järjestöt - kaikki maakunnan toimijat.

Visio voidaan saavuttaa innovatiivisessa ilmapiirissä, jossa on mahdollista tehdä kokeiluja ja toimia uusilla tavoilla, saa myös erehtyä ja epäonnistua menettämättä kasvojaan. Maakunnassa keskitytään erityisesti osallisuutta, avoimuutta, kohtaamista, vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä parantaviin toimenpiteisiin.

Varsinais-Suomessa panostetaan osallistumisen edistämiseen, asukaslähtöisen palvelukulttuurin kehittämiseen, hyvään uudistuvan johtamiseen sekä henkilöstön osaamisen parantamiseen. Lähivaikutteisesta tehdään helppoa ja innostavaa. Yhdistyksissä ja järjestöissä tapahtuvaa asukaslähtöisen kansalaisyhteiskunnan aktiivisuutta ja luovuutta tuetaan ja edistetään.

Kumppanuus on ajattelutapa, jossa yhteinen päämäärä nähdään tärkeämpänä kuin yksittäinen hyöty. Jokaisella alueella on oma identiteettinsä ja merkityksellinen rooli kokonaisuudessa, jossa merkitystä on vahvuuksien ja ominaispiirteiden kehittämällä, ei lopulta enää henkisiä ja maantieteellisiä rajoja.

TULEVAISUUS MUODOSTUU VALINNOISTA NYT VASTUULLISUUS

Tänään tehtävät päätökset ovat tärkeitä. Rakennamme tulevaisuuttamme aktiivisesti. Muutoksia ei pelkästään ennakoida vaan niihin vaikutetaan omasta aloitteestaan. Varsinais-Suomessa armitahtaus on arvostettu ja sisäistetty toimintatapa. Ympäristöomme armitahtausuutta voidaan vaalia jokaisella päätöksellä ja ratkaisulla. Varsinais-Suomen menestys rakentuu työlle ja hyvinvoinnille, jota luodaan vastuullisilla, kestäväillä valinnoilla.

YHDESSÄ RAJAT YLITTÄEN YHTEISTYÖTAIDOT

Enistä vankeimmalla yhdessä tekemisellä ja kumppanuudella saavutetaan uudenlaista innoitusta ja tekemisen kulttuuria maakuntaamme. Kumppanuus on aseteina, jonka nähdään hyödyttävän kaikkia osapuolia. Yhteistyökkyä lisää osaamista. Korkeatasoinen lopputulos syntyy monialaisen osaamisen luovasta yhteensovittamisesta. Maakunnassa ei jumituta olemassa oleviin rakenteisiin vaan vahvistetaan uuden luomisen perustaa.

LÄHESTYTTÄVÄ ITÄMEREN PORTTI SAAVUTETTAVUUS

Henkinen ja fyysinen saavutettavuus on alueemme elinehto. Kansainvälisytyt Varsinais-Suomi on pohjoisen kasvukäytävän keskeinen toimija. Varsinais-Suomessa on toimiva infrastruktuuri – kestävä yhdyskuntarakenne ja älykäs liikennejärjestelmä. Avoin, innostava ja keskustelevalle Varsinais-Suomi on hyvä paikka asua ja toimia. Puhdas itämeri ja vetovoimainen ympäristö, sekä helposti lähestyttäväksi ja yhteistyökkyiseksi tunnistettu alue mahdollistavat toimimisen keskeisenä kumppanina ja yhteistyöalustana.

INNOVOIVAA EDELLÄKÄVYVYTTÄ RESURSSIVISAUS

Varsinais-Suomi on toimintatavoiltaan kokonaisvaltaisesti resurssivisaus maakunta, jossa hyödynnetään kestävästi luonon- ja kulttuuriperintön, aluerakenteen ja ihmisten sekä organisaatioidenkin voimavaroja yhdessä tulevaisuuteen tähdäten. Varsinais-Suomessa avoin tieto on kaikkien hyödynnettävissä. Resurssien kohdentaminen toimenpiteisiin, joiden tuloksilla voidaan hyötyä välittää edelleen muiden toimijoiden käyttöön sekä toimimien yhteisten voimavarojen hyväksi on tapa ajatella ja kyttyä nähdä kaikille osapuolille toimintatavasta tuleva suuri hyöty.

MAKUNTAOHJELMA TOTEUTAA SUUNNITELMAA

KUMPPANUUSFOORUMI ON STRATEGIAN PÄÄTOIMENPIDE

Ihmiset ja tieto ovat kumppanuusfoorumin perusta. Foorumi kokoaa yhteen avoimen tiedon sekä tekijät, joiden tavoite on saavuttaa yhdessä ja tietoa jakamalla enemmän. Tämä avaa rajattomat mahdollisuudet maakunnan kehittämiseen. Kumppanuusfoorumi toimii innovointialustana uusille toimintamuodoille ja yhteistyörakenteille. Maakunnan liitto järjestää kumppanuustapaamisia, joissa maakuntastrategian toteutumista edistetään ja esille tulleita ideoita välitetään oikeille taholle. Lounais-Suomen aluetietopalvelu mahdollistaa tiedon esille tuomisen, helpomman välittämisen ja hyödyntämisen sekä luo uudenlaisen alueellisen yhteistyömallin.

TP Y1. Luodaan toimintamalleja, joilla on mahdollista näyttää kulluttajavalmiointien voima esim. vähentää ravinnepuutusta merialueella, ja sitä kautta parantaa saaristomme vetovoimaa ja kansainvälistä näkyvyyttä.

TP Y2. Luodaan lähtötoimintamalleja, jotka välittävät hyviä käytäntöitä ja tietoa. Esimerkkeinä lähi-ideologia ovat lähiruoka, lähenergia ja lähimatkailu.

TP Y3. Lisätään innovatiiviseen, uutta luovaa kaavoitusprosessin elinkeinoelämän näkökulmaa ja yhteisvastuullisuutta vetovoimaisen ympäristön rakentamisessa.

TP Y4. Otetaan nuoret ja opiskelijat paremmin mukaan maakunnan kehittämiseen ja päätöksentekoon.

TP Y5. Kehitetään nuorten maakunnallinentyö- ja harjoittelumalleja: kaikki kesäduuna esim. hyödyntämällä kummiyritystoimintaa peruskoulujen yläluokilla.

TP Y6. Kehitetään opiskelijoiden työelämätaitoja yhteistyössä niiden toimenpiteiden kanssa, jotka tähtäävät työn ja opiskelun tiiviimpään yhteyteen.

TP Y7. Kehitetään ympäristön lukutaitoa laajentamalla ympäristötietämyksen sisältöä käyttämään oman elinpiirin rakennetun ympäristön merkitys osana maakunnan vetovoimaa.

TP Y1. Oetaan käyttöön eri toimialoilta uusia innoitavia yhteistyö- ja vuorovaikutusmenetelmiä, joiden avulla ylitetään maakunnan yleistä kehitystä rajoittavia omien sektoreiden edunvalvontarajoja.

TP Y2. Toteutetaan osana aluetietopalvelua maakunnan kansainvälisyysportaalit, jota järjestöt ja asukkaat voivat käyttää sekä keskinäiseen viestintään että informaation löytämiseen mm. kansainvälisyyskuntien palveluista.

TP Y3. Kehitetään ennakointimenetelmiä osana aluetietopalvelua. Toteutetaan koulutusta enenevässä määrin yhdessä elinkeinoelämän kanssa mm. hyödyntämällä ennakkoluottomia osaamisyhteistöjä.

TP Y4. Varmistetaan elinikäisen oppimisen ja täydennyskoulutuksen kilpailukykyisyys kehittämällä opiskelumenetelmiä ja ympäristöjä mm. erilaisten pilottikokeilujen avulla.

TP Y5. Edistetään yrittäjyyttä ja kasvuyrittäjyyteen tähtäävää toimintaa. Huolehditaan yrittäjyysilmapiiristä sekä verkotaan toimijoita keskenään. Vahvistetaan yrittäjyyskasvatuksen roolia maakunnan oppilaitoksissa.

TP Y6. Luodaan toimiva maakunnallinen yrityspalveluorganisaatio monialaisen huippuosaamisen varmistamiseksi. Kehitetään ensiasteen neuvontaa seutukunnissa.

TP S1. Luodaan saavutettavuuden ilmapiiiri: tulevaisuuden kestävä ja älykäs alue- ja yhdyskuntarakenne edellyttää rajat ylittävää suunnittelua ja kehittämisyhteistyötä. Edesautetaan sekä henkisten että fyysisten kohtaamispaikkojen luomista, jossa, päätäjät, toimijat, yrittäjät, opiskelijat, sidosryhmien edustajat voivat kohdata ja verkostoitua. Tehostetaan julkisten tilojen monikäyttöä.

TP S2. Kehitetään Varsinais-Suomesta kansainvälisten yhteistyökeskus itämeren alueella. Hyödynnetään pohjoisen kasvukäytävän (Tukholma-Turku-Pietari) mahdollisuuksia.

TP S3. Kehitetään myyntiosaamista potentiaalisilla ventilaatioilla.

TP S4. Tuotteistetaan koulutusosaamista ja kehitetään yhteisiä koulutusventiä.

TP S5. Perustetaan maakuntaan avoin ammattipiisito (vrt. avoin korkeakoulu).

TP S6. Rakennetaan kestävä vapaa-ajankonseptia, jossa eläviä ja elinvoimainen saaristo tarjoaa elämyksiä ympäri vuoden.

TP R1. Tuetaan materiaali-, energia- ja resurssitehokkaita ratkaisuja ja luodaan edellytyksiä uusiin avauksiin ja olemassa olevien elinkeinojen vahvistamiseen.

TP R2. Hyödynnetään julkisen sektorin innovatiivisia hankintoja uusien liitetöimintöjen kehittämiseksi ja varsinaissuomalaisen elinkeinoelämän edistämiseksi.

TP R3. Hyödynnetään maahanmuuttajien osaaminen.

TP R4. Tuetaan asiantuntijoiden välikä tiedon jakamista. Parannetaan kuntasuunnittelun laatu ja päätöksentekoon kokonaisvaltaista vaikutusten arviointia.

TP R5. Kehitetään Varsinais-Suomen vetovoimaa varhojen rakennuksen ja ympäristöjen innovatiivisella uudella käytöllä.

TP R6. Edistetään varsinaissuomalaisen hyöty- ja arkkiliikuntaa.

2. Maakuntasuunnitelma – Varsinais-Suomen visio 2035+

”VARSINAIS-SUOMESSA ELÄMISEN LAATU ON PARASTA. MENESTYVÄÄ JA HYVINVOIVAA MAAKUNTAA RAKENNETAAN YHTEISTYÖLLÄ JA KUMPPANUUDELLA.”

2.1 Suunnitelman kärjet ja arvot

Maakuntasuunnitelma on eri näkökulmista arvokeskustelun kautta muodostettu kokonaisvaltainen kuvaus maakunnan menestystekijöistä. Arvokeskustelun keskeisenä pyrkimyksenä on ollut yhteiskunnan tasavertainen tarkastelu. Maakuntasuunnitelman neljä kärkiteemaa luovat käsityksen siitä miten vastuullisuus, yhteistyötaidot, saavutettavuus ja resurssiviisaus toteutuvat ja näkyvät Varsinais-Suomessa vuonna 2035. **Läpileikkaavana teemana on alueen toimijoiden kumppanuus ja yhdessä tekeminen.** Kärkiteemat edustavat kumppanuus-yhteistyöajattelua laajasti. Neljä kärkiteemaa ovat:

1. Vastuullisuus – Tulevaisuus muodostuu valinnoista nyt
2. Yhteistyötaidot – Yhdessä rajat ylittäen
3. Saavutettavuus – Lähestyttävä Itämeren portti
4. Resurssiviisaus – Innovoivaa edelläkävijyyttä

2.1.1 Vastuullisuus – tulevaisuus muodostuu valinnoista nyt

Varsinais-Suomen menestys rakentuu työlle ja hyvinvoinnille, joita luodaan vastuullisilla, kestäville valinnoilla.

Tänään tehtävät päätökset ovat tärkeitä. Rakennamme tulevaisuuttamme aktiivisesti, ja myös epäonnistumiset voivat olla tie oikeiden ratkaisujen löytymiselle. Onkin tärkeää pysähtyä välillä tarkastelemaan tehtyjä päätöksiä ja niiden vaikutuksia kokonaisvaltaisesti sekä tarvittaessa muuttaa suuntaa rohkeasti. Mennyt kehitys on hyvä tiedostaa, mutta sen ei pidä kahlita ajattelua.

Muutoksia ei vain ennakoita, vaan niihin vaikutetaan oma-aloitteisesti, ei pelotteen tai lopulta pakon edessä. Varsinais-Suomi ei tyydy katsomaan sivusta, vaan päätökset perustuvat kokonaisvaltaiseen tilannearviointiin, jossa otetaan huomioon tulevaisuuden todennäköiset kehityskulut. Yhteistyöstä muiden toimijoiden ja alueiden kanssa saadaan kilpailuetua.

Valinta työn, yrittäjyyden ja puhtaan ympäristön hyväksi luo kasvavaa hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Maakunnassa luodaan konkreettiset väylät työelämään ja yrittäjyyteen jo varhain. Kasvavan yrittäjyyden kautta alueen kilpailukyky vahvistuu, ja varhaisen työelämäintegroinnin kautta myös yhteiskunnallinen tasapaino vahvistuu. Varsinais-Suomessa yrittäjyys on arvostettu ja sisäistetty toimintatapa.

Puhdas meri ja kaunis ympäristö ovat vetovoimaisia ja tuottavat hyvinvointia ihmisille eri tavoin. Ainutlaatuisuutta voidaan vaalia jokaisella päätöksellä ja ratkaisulla. Ympäristössä tapahtuvat muutokset vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin – jokaisella päätöksellä on merkitystä.

Alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittäminen on pitkäjänteistä ja edellyttää tehtyjen valintojen vaikutusten tunnistamista. Tehdyt suunnitteluratkaisut ja rakentamispäätökset vaikuttavat vuosikymmeniä, jopa vuosisatoja. Alueiden käyttöä, liikennejärjestelmää, tuotantorakenteita, käyttövoimaa, uusiutuvuutta ja kestävyyttä koskevat lähivuosien valinnat vaikuttavat kaikkeen toimintaan asukkaan arjesta liike-elämän kilpailukykyyn ja maakunnan vetovoimaan. Energia on merkit-

tävä tulevaisuuden vastuullisuusvalinta. Yhtä vaikuttava päätös on energian säästäminen tai sen huomattavasti tehokkaampi käyttö.

2.1.2 Yhteistyötaidot – yhdessä rajat ylittäen

Entistä vankemmalla yhdessä tekemisellä ja kumppanuudella saavutetaan uudenlaista innostusta ja tekemisen kulttuuria Varsinais-Suomessa.

Hyvä yhteistyö on muutettava aidoksi ja erinomaiseksi, uutta käynnistäväksi yhdessä tekemisen toiminnaksi. Tarkoituksena on muuttaa ja syventää yhdessä tekemisen kulttuuria, tarttua tekemiseen kokonaisvaltaisesti. Kun nähdään, miten yhteistyö synnyttää hedelmällisiä, kaikkia hyödyttäviä tuloksia, on helpompaa myös tarvittaessa luopua jostain itselle hetkellisesti suurempaa hyötyä tuottavasta tavoitteesta. Kumppanuus on asetelma, joka hyödyttää kaikkia osapuolia.

Yhteistyökyky lisää osaamista. Uudenlaisten ennakkoluulottomien ja tarvelähtöisten tuoteyhdistelmien avulla luodaan edellytyksiä uudelle osaamiselle ja tuotteille tulevaisuudessa. Erilaisten osaamisrajojen ylitys mahdollistaa innovaatiot ja uudet tuotteet sekä lisää alueellista tulonmuodostusta. Toiminnallisesti eheät yhteistyörakenteet luovat vetovoimaisuutta kaikille erikseen ja yhdessä. Korkeatasoinen lopputulos syntyy monialaisen osaamisen luovasta yhteensovittamisesta.

Maakunnassa vältetään jumiutumista olemassa oleviin rakenteisiin sekä mahdollistetaan uuden kasvun muodostumista. Olennaista on vahvistaa uuden luomisen perustaa. Jokaisella alueella on omat vahvuustekijänsä ja roolinsa osana kokonaisuutta. Näitä alueellisia ominaispiirteitä vahvistetaan uutta luovalla asukkaiden ja elinkeinoelämän näkemykset yhdistävällä innovatiivisella suunnittelulla. Rakenteellisista rajoista huolimatta (esim. kuntarajat) luodaan toimivia palveluja ja saavutetaan kilpailuetua.

Kansalaisyhteiskunnan aktiivisuus ja luovuus perustuu haluun tehdä asioita yhdessä. Tätä toimintaa edistetään muun muassa kokeiluilla ja uusilla toimintamalleilla.

2.1.3 Saavutettavuus – lähestyttävä Itämeren portti

Varsinais-Suomessa on toimiva infrastruktuuri – kestävä yhdyskuntarakenne ja älykäs liikennejärjestelmä. Avoin, innostava ja keskusteleva Varsinais-Suomi on hyvä paikka asua ja toimia.

Henkinen ja fyysinen saavutettavuus on Varsinais-Suomen elinehto, ja sen saavuttaminen vaatii paljon enemmän muutosvoimaa ja uskallusta, kuin tämän hetkinen toimintatapa mahdollistaa.

Lisäämällä alueellisen kohtaamisen mahdollisuuksia yhteiskunnallisen ja elinkeinotoiminnan eri tasoilla mahdollistetaan kasvava lisäarvon muodostuminen. Toimijoiden joustava saavutettavuus lisää työn arvoa.

Tärkeänä osana lisäarvoa muodostavaa kohtaamista on koulutuspalvelujen riittävä saavutettavuus lähellä sekä asukasta että yritystä, mikä osaltaan varmistaa elinvoimaisten alueiden säilymisen ja kehittymisen.

Päätösten pitää muuttaa ja syventää yhdessä tekemisen kulttuuria ja tarttua kokonaisvaltaisesti mm. Saaristomeren tilaan sekä vetovoimaisen ympäristön luomiseen vaikuttaviin tekoihin. Ilman puhdasta Itämeren ja vetovoimaista ympäristöä sekä helposti lähestyttäväksi ja yhteistyökykyiseksi tunnistettua aluetta ei maakunta voi toimia keskeisenä kumppanina ja yhteistyöalustana.

Pohjoisesta kasvukäytävästä on luotava kansainvälisiäkin toimijoita houkutteleva vihreä ja älykäs vyöhyke, josta muodostuu yksi EU:n ja Venäjän välisistä merkittävimmistä yhteyksistä. Varsinais-Suomi on pohjoisen kasvukäytävän keskeinen toimija, ja kansainvälistynyt maakunta on helposti lähestyttävä

2.1.4 Resurssiviisuus – innovoivaa edelläkävijyyttä

Varsinais-Suomi on toimintatavoiltaan kokonaisvaltaisesti resurssiviisas maakunta, jossa hyödynnetään kestävästi luonnon- ja kulttuuriympäristön, aluerakenteen sekä ihmisten ja organisaatioiden voimavaroja yhdessä tulevaisuuteen tähdäten. Varsinais-Suomessa avoin tieto on kaikkien toimijoiden ja asukkaiden käytössä ja hyödynnettävissä.

Resurssiviisuus tulee nähdä moniulotteisena. Resurssiviisuus poikii kestävästä kasvusta ja hyvinvointia. Ennakoivien, innovatiivisten ja suvaitsevaisten sekä kansainvälistä osaamista hyödyntävien kasvuhakuisten ratkaisujen avulla edistetään elinkeinojen kasvua ja kehitystä. Riskinottokykyä tukee ilmapiiri, jossa siedetään ja hyväksytään myös epäonnistumisia.

Taloudellisten resurssien väheneminen haastaa etsimään ja huomaamaan meitä ympäröivän valtavan resurssipotentialin, joka koostuu erityisesti ihmisistä, osaamisesta ja olevista rakenteista. Resurssien kohdentaminen toimenpiteisiin, joiden tuloksia voidaan välittää edelleen muiden toimijoiden käyttöön on tehokasta. Elinkaariajattelua vahvistetaan erityisesti vanhojen ympäristöjen ja rakennusten innovatiivisella uudella käytöllä.

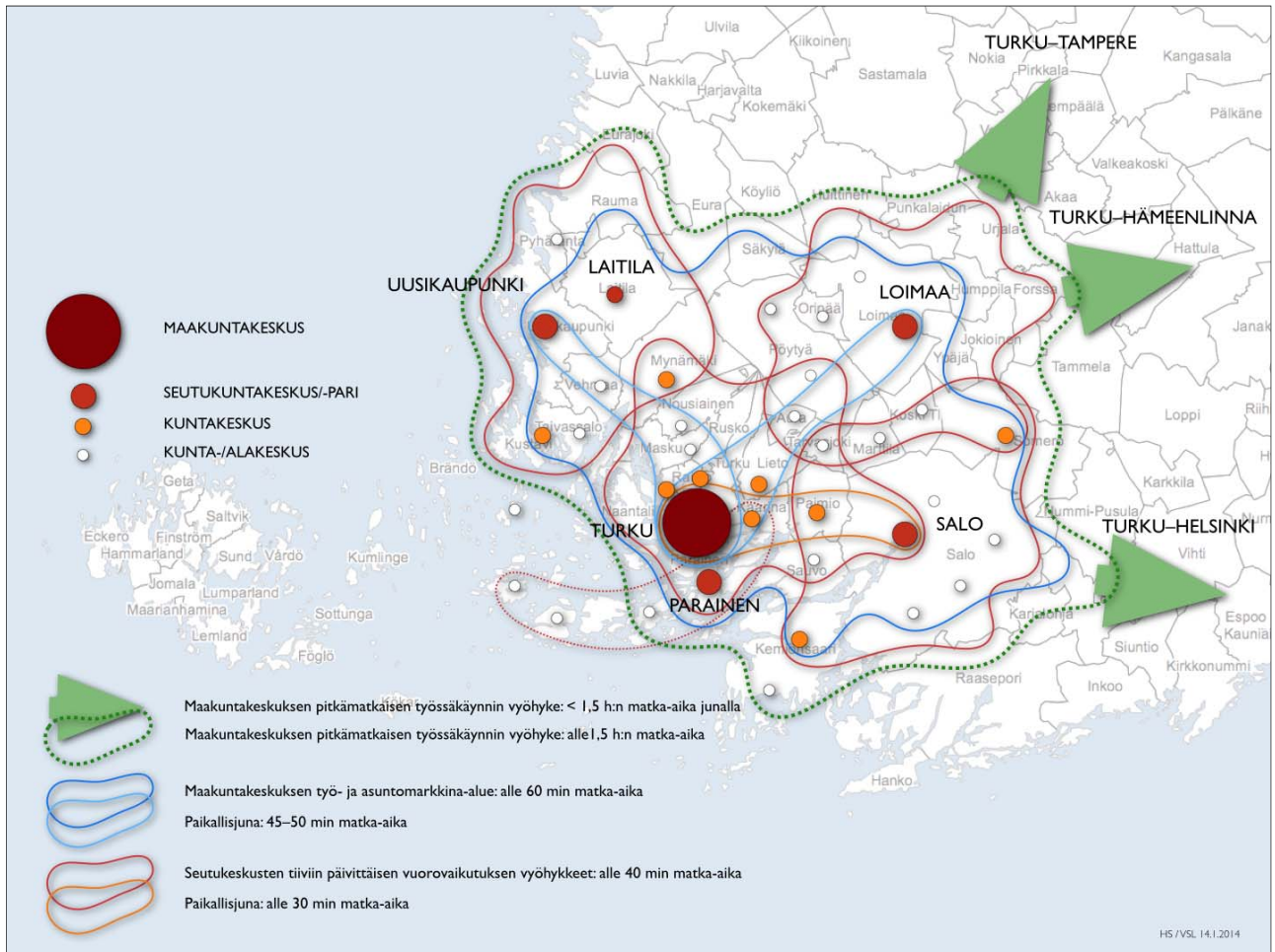
Tietoresurssin jakaminen auttaa välillisesti toimijoita eteenpäin omassa toiminnassaan ja edistää koko maakunnan hyvinvointia. Tiedon jakaminen ja toimiminen yhteisten voimavarojen hyväksi on tapa ajatella ja kykyä nähdä kaikille osapuolille toimintatavasta tuleva suuri hyöty.

2.2 Varsinais-Suomen tavoitteellinen aluerakenne 2035+

Kestävän talouskasvun tavoite ja globaali kilpailu edellyttävät Varsinais-Suomelta monipuolista saavutettavuutta – niin kansainvälisissä yhteysverkostoissa, kansallisesti Suomen aluerakenteessa kuin paikallisesti yhdyskuntarakenteessakin. Fyysisen saavutettavuuden lisäksi alueen on oltava vetovoimainen ja helposti lähestyttävä.

Tukholma–Turku–Helsinki–Pietari-yhteys yhdistää Varsinais-Suomen pohjoismaiden pääkaupunkiseihin sekä edelleen Keski-Euroopan ja Venäjän markkinoille. Kasvukäytävällä sijaitseva Turun kaupunkiseutu toimii porttina Skandinaviaan sekä läntiseen Eurooppaan. Sujuvat, ennakoitavat ja kestävin perustein rakentuvat kansalliset ja kansainväliset matka- ja kuljetusketjut palvelevat maakunnan eri osien alueellisiin vahvuuksiin nojautuvaa elinkeinoelämää. Alueen erityisominaisuudet huomioivat tietoliikenneyhteydet palvelevat luotettavasti maakunnan elinkeinoelämän tarpeita.

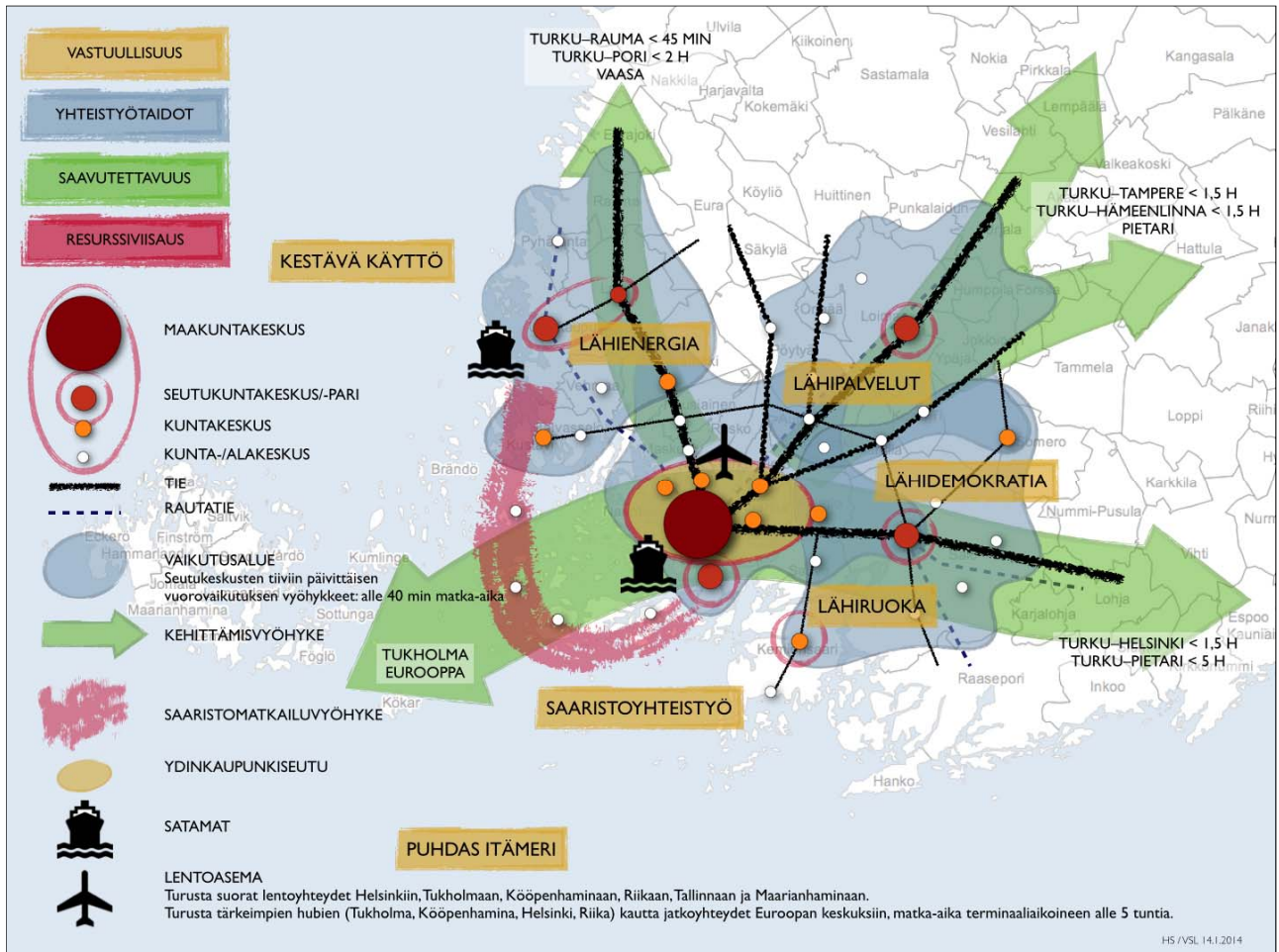
Varsinais-Suomen asema on tunnustettu osana pohjoista kasvukäytävää, jonka haarat sitovat toimivien liikenneyhteyksien yhdistämät seutukunnat sekä Turun kaupunkiseudun osaksi Etelä-Suomen kaupunkiverkosta. Varsinais-Suomi kytkeytyy Suomen aluerakenteeseen erityisesti pääkaupunkiseudulle, Tampereelle ja Poriin suuntautuvien pääyhteyksikäytäviensä kautta. Näiden suuntien liikenteellinen palvelutaso on korkeatasoinen eri liikennemuodoilla ja mahdollistaa sujuvat työasiointimatkat mutta tukee myös päivittäin pääkaupunkiseudulle pendelöivien tarpeita.

Kuva 3: Varsinais-Suomen vuorovaikutusvyöhykkeet.

Varsinais-Suomen aluerakenteellinen kokonaisuus tukee aidosti tasapainoisen, monikeskuksisen ja vuorovaikutteisen aluerakenteen syntymistä. Taloudellisen toiminnan globalisaatio, osaavan työvoiman saatavuuden haasteet sekä työelämän muuttuvat tarpeet edistävät työmarkkina-alueiden laajentumista entisestään. Varsinais-Suomessa tämä tarkoittaa osin kaksitasoista rakennetta. Ensimmäkin Varsinais-Suomi muodostaa yhtenäisen työmarkkina-alueen, jossa asukkaiden arjen toimivuus, ympäristövaikutusten huomioon ottaminen sekä aluekehityksen näkökulma vaativat toimivien päivittäisten, kestäväällä tavalla tuotettujen työssäkäyntiyhteyksien kehittämistä. Toisaalta Varsinais-Suomen vetovoimaiset elinympäristöt tukevat seutukuntien muodostamia, alueellisiin erityispiirteisiin, vahvuuksiin ja erikoistumiseen perustuvia päivittäisiä työssäkäyntialueita, joiden sisäiset yhteydet palvelevat asukkaiden ja elinkeinoelämän toiminnallisia tarpeita sekä julkisten palveluiden saavutettavuutta.

Hyvän toimintaympäristön edistämiseksi on omaksuttu maankäyttöä, asumisen tarpeita, palvelutarjontaa, liikennejärjestelmää ja elinkeinoelämää yhdistävä suunnittelu- ja kehittämisenäkökulma. Eri toimijoiden yhteistyön tavoitteena on luoda edellytykset paitsi kestäväälle kaupunkimaiselle yhdyskuntarakenteelle, myös turvata maaseutumaisen asumisen yhteisöllisyys. Kestävä kasvun näkökulmasta merkityksellistä on yhdyskuntarakenteen kehittäminen olemassa olevia resursseja ja kestäviä kulkumuotoja hyödyntäen. Kumppanuusajattelulle rakentuva suunnittelu tukee osaltaan myös yhteiskunnan sosio-ekonomisista haasteista selviytymistä.

Kuva 4: Maakuntasuunnitelman kärkiteemat Varsinais-Suomen aluerakenteessa 2035+.

Vastuullisuus

Vastuullisuus aluerakenteessa näkyy mm. valinnoissa, joilla sitoudutaan Turun kaupunkiseudun ydinalueen kehittämiseen yhteisen Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035 -työn mukaisesti. Vastuullisuus näkyy ympäristön vaalimisessa, vesien suojelussa ja luonnonvarojen hyödyntämisessä kestävällä tavalla. Lähienergian ja lähiruokan hyödyntäminen ovat vastuullisuutta. Alueiden käyttöä, liikennejärjestelmää, tuotantorakenteita, käyttövoimaa, uusiutuvuutta ja kestävyttä koskevat lähivuosisien valinnat vaikuttavat kaikkeen toimintaan asukkaan arjesta liike-elämän kilpailukykyyn ja maakunnan vetovoimaan. Energia on merkittävä tulevaisuuden vastuullisuusvalinta. Yhtä vaikuttava päätös on energian säästäminen ja sen huomattavasti tehokkaampi käyttö.

Yhteistyötaidot

Varsinais-Suomen aluerakenne perustuu seutukeskusten päivittäisen vuorovaikutusten osin päällekkäisille vyöhykkeille. Monikeskuksinen alue- ja palvelurakenne edellyttää toimivia yhteistyösuhteita ja -käytäntöjä niin maakunnan sisällä kuin laajemmin osana keskisen Itämeren aluetta. Maakunnan vahvuus ja menestys perustuvat luonteiltaan erilaisten alueiden keskinäiseen tehtäväjako, yhteistyöhön ja terveeseen kilpailuun. Vetovoimaisen toimintaympäristön edellytyksenä on ennakkoluuloton, sektorirajat ylittävä suunnittelu.

Saavutettavuus

Varsinais-Suomi on portti Eurooppaan kaikkien liikennemuotojen suorilla yhteyksillä. Pohjoinen kasvukäytävä, nopeat henkilö- ja tavaraliikenteen moottori- ja rautatieyhteydet Turun, Helsingin ja Pietarin välillä sekä yhteydet rannikon ja sisämaan suuntiin yhdessä vetovoimaisen ympäristön kanssa luovat elinkeinoelämälle ainutlaatuiset toimintaedellytykset. Maakunta muodostaa mm. paikallisjunaliikenteeseen tukeutuvan yhtenäisen työ- ja asuntomarkkina-alueen.

Resurssiviisuus

Varsinais-Suomessa osataan kestäväällä tavalla hyödyntää maakunnan ainutlaatuinen luonto ja kulttuuriperintö. Tasapainoinen keskus- ja palveluverkko luo edellytykset koko maakunnan elinvoimaisuudelle. Maakuntakeskuksessa tehdyt kestävät valinnat edistävät koko maakunnan kehitystä. Olemassa olevien rakenteiden tehokas hyödyntäminen on resurssiviisautta.

3. Maakuntaohjelma 2014–2017 – painopisteet ja toimenpiteet

Maakuntaohjelma toimii työkaluna mahdollisuuksien luomisessa. Ohjelman tehtävä ei ole esittää valmiita päätöksiä toimijoille – toimijat valitsevat itse suuntansa ja tapansa toimia. Toimintaympäristö tulee yhdessä rakentaa sellaiseksi, että yritykset kykenevät kasvuun johtaviin päätöksiin nopeasti ja tehokkaasti. Uudet työpaikat syntyvät pääsääntöisesti pk-yrityksiin.

Maakuntaohjelman toteuttamista edistetään mm. hankerahoituksella. Toimijaryhmien ja kumppanuuden merkitys näkyy myös rahoitusta myönnettäessä. Etusijalla ovat hankkeet, joissa jo hakuvaiheessa pystytään osoittamaan yhdessä tekeminen ja useamman toimijan mukanaolo.

3.1 Kumppanuusfoorumi – maakuntaohjelman päätoimenpide

KUMPPANUUSFOORUMI – aluetietopalvelu ja kohtaamisia

Varsinais-Suomi toimii avoimen tiedon ja toiminnan pohjalta. Kaikkien ääntä kuullaan ihmisten hyvinvoinnin ja maakunnan menestyksen parantamiseksi.

Ihmiset ja tieto ovat kumppanuusfoorumin perusta. Foorumi kokoaa yhteen avoimen tiedon sekä tekijät, joiden tavoite on saavuttaa yhdessä ja tietoa jakamalla enemmän. Tämä avaa rajattomat mahdollisuudet maakunnan kehittämiseen. Kumppanuusfoorumi toimii innovaatiotalustana uusille toimintamuodoille ja yhteistyörakenteille.

Maakunnan liitto toimii sparraajana ja johtaa maakunnan kehittämistä. Liitto järjestää kumppanuustapaamisia, joissa maakuntastrategian toteutumista edistetään ja esille tulleita ideoita välitetään oikeille tahoille. Maakunnan yhteistyöryhmä on osa kumppanuusfoorumia.

Aluetietopalvelu toimii verkossa, josta löytää keskeisen alueellisen tiedon. Palvelu antaa kaikille mahdollisuuden osallistua ja löytää kumppanin jo toimivista verkostoista, järjestöistä ja innostuneista ihmisistä. Palvelu mahdollistaa tiedon esille tuomisen, helpomman välittämisen ja hyödyntämisen sekä luo uudenlaisen alueellisen yhteistyömallin.

Kumppanuusfoorumi

- *sisältää työpajoja, verkkopalveluita, laajenevia verkostoja, tietoa, toimijoita ja innostuneita ihmisiä.*
- *tarjoaa keinoja koota ja hallita sirpaloitunutta tietoa.*
- *tarjoaa kohtaamispaikan hankkeiden ideoijille, jotka etsivät kumppaneita ja toteuttajia.*
- *auttaa integroimaan maakunnan opiskelijoista muodostuvan suuren resurssin ja antaa mahdollisuuden siirtyä työelämään entistä joustavammin ja tehokkaammin.*
- *auttaa koordinoimaan, hahmottamaan kokonaisuuden ja luomaan näkemyksen.*

Kuva 5: Maakuntastrategian visiota toteuttamaan luodaan kumppanuusfoorumi, joka on strategian päätoimenpide.

Maakuntastrategian valmistelutyö on osoittanut, kuinka yhdessä tekeminen ja verkostoituminen samanaikaisesti useilla eri tahoilla nähdään ehtona menestymiselle. Alueen toimijoilla voi olla toisistaan tietämättä samaan tähtäviä innovatiivisia kehityshankkeita, joiden rahoitus- ja menestymismahdollisuudet moninkertaistuisivat, jos näkemykset ja osaaminen yhdistettäisiin. Julkiset toimijat voivat puolestaan täydentää ja tehostaa toimintaansa jakamalla osaamisresursseja keskenään.

Kumppanuus ja kumppanuuksien mahdollistaminen ovat maakuntastrategian mukaan avain menestykseen ja hyvinvointiin. Uusien kumppanuuksien ja yhteistyöverkostojen löytyminen edellyttää itsensä ja ideansa näkyväksi tekemistä. Kumppanuusfoorumi tarjoaa keinon tämän kokonaisuuden koordinoimiseen ja kohtaamisten mahdollistamiseen.

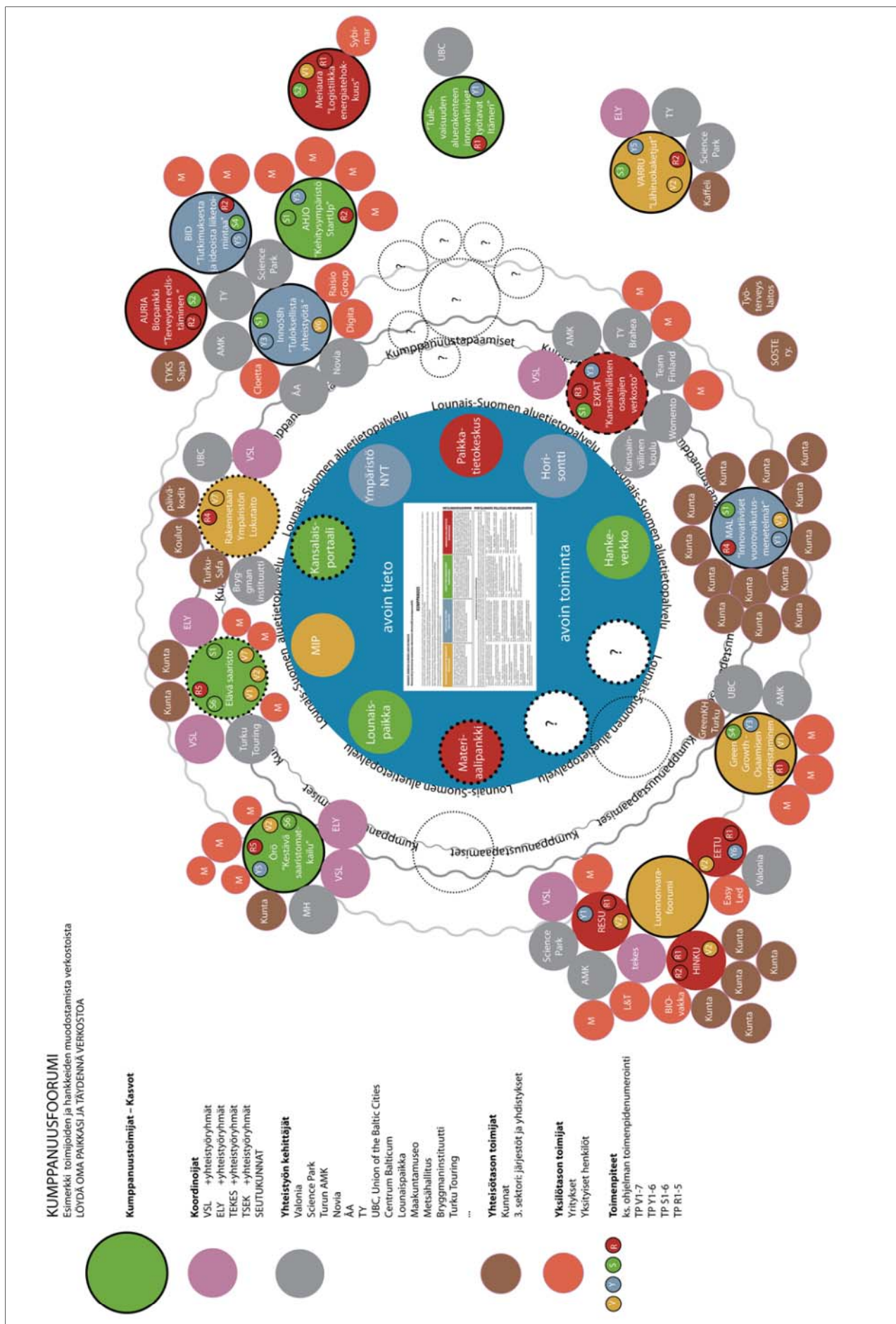
Maakuntastrategiaa toteuttavat innostuneet, asiaansa uskovat toimijat.

Kumppanuuskaavio (kuva 6) havainnollistaa, miten maakuntastrategiaa toteutetaan yhdessä eri sidosryhmien ja toimijoiden kanssa. Maakunnassa on runsaasti aktiivisia ja innostuneita toimijoita, jotka omilla tahoillaan jo toteuttavat maakuntastrategiaa. Nämä halutaan näkyviin! *Kumppanuustoimijat* ovat yrityksiä, asukkaita, järjestöjä tai muita ryhmiä ja heidän meneillään tai suunnitteilla olevia hankkeitaan, jotka omalla esimerkillään antavat kasvonsa maakunnan menestymisen edistämiseksi.

Strategian valmistelussa on kirkastunut teemoja ja toimintamalleja, joita tarvitaan hyvinvoinnin lisäämiseksi mutta joita pitää vielä kehittää ja vahvistaa. Näiden kehittämistä tuetaan maakuntaohjelman toimenpiteillä sekä etsimällä toteuttamismahdollisuuksia esimerkiksi uusien tai jo olemassa olevien hankkeiden avulla.

Kumppanuusfoorumi ja sen yhtenä työmuotona toimivat kumppanuustapaamiset mahdollistavat tehokkaasti tarpeiden tunnistamisen, synnyttävät uusia kasvokumppanuusympäristöjä ja vahvistavat yhteistyöverkostoja.

Kumppanuusfoorumi muotoutuu toimijoiden ehdoilla. Maakunnan liitto voi toimia vahvana törmäyttäjänä ja kumppanuusmahdollisuuksien esiintuojana kumppanuusfoorumia kehittämällä. Liitto toimii luontevasti yhteistyötaholiimana laajojen sidosryhmäkontaktiensa avulla. Kumppanuusfoorumin avulla voidaan myös seurata ja mitata syntyvien uusien yhteistyöverkostojen kehittymistä ja siten maakuntastrategian toteutumista.

Kuva 6: Esimerkkejä kumppanuusfoorumin mahdollistamista verkostoista ja toimijoista.

3.2 Maakuntaohjelman muut toimenpiteet

3.2.1 Vastuullisuus – tulevaisuus muodostuu valinnoista nyt

Toimenpiteet

- TP V1. Luodaan toimintamalleja, joilla on mahdollista näyttää kuluttajavalintojen voima esim. merialueiden ravinnekuormituksen vähentämisessä ja sitä kautta parantaa saaristomme vetovoimaa ja kansainvälistä näkyvyyttä.
- Kumppanuustoimijat:
Järjestöt, koulutuksen järjestäjät, ELY, V-S liitto...
- TP V2. Luodaan lähitoimijaryhmiä, jotka välittävät hyviä käytäntöjä ja tietoa. Esimerkkeinä lähi-ideologiasta ovat lähiruoka, lähienergia ja lähimatkailu.
- Kumppanuustoimijat:
Järjestöt, kunnat, VARRU, AMK, ELY, HINKU, Valonia...
- TP V3. Lisätään innovatiiviseen, uutta luovaan kaavoitusprosessiin elinkeinoelämän näkökulmaa ja yhteisvastuullisuutta vetovoimaisen ympäristön rakentamisessa.
- Kumppanuustoimijat:
V-S liitto, kunnat, elinkeinoelämän järjestöt...
- TP V4. Otetaan nuoret ja opiskelijat paremmin mukaan maakunnan kehittämiseen ja päätöksentekoon.
- Kumppanuustoimijat:
V-S liitto, kunnat, opiskelijajärjestöt, koulutuksenjärjestäjät...
- TP V5. Kehitetään nuorten maakunnallinen työ- ja harjoittelumalli: *kaikki kesäduunaa* esim. hyödyntämällä kummiyritystoimintaa peruskoulujen yläluokilla.
- Kumppanuustoimijat:
Yritykset, koulutuksen järjestäjät, työelämän eri organisaatiot, Varsinais Suomen TE-toimisto...
- TP V6. Kehitetään opiskelijoiden työelämätaitoja yhteistyössä niiden toimenpiteiden kanssa, jotka tähtäävät työn- ja opiskelun tiiviimpään yhteyteen.
- Kumppanuustoimijat:
Koulutuksen järjestäjät...
- TP V7. Kehitetään ympäristön lukutaitoa laajentamalla ympäristökasvatuksen sisältöä käsittämään oman elinpiirin rakennetun ympäristön merkitys osana maakunnan vetovoimaa.
- Kumppanuustoimijat:
Koulutuksen järjestäjät, järjestöt...

Perusteluja esitetyille toimenpiteille

Ympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset ovat näkyviä ja vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin. Saaristomeren, maailmanlaajuisesti ainutlaatuisen saaristo- ja meriympäristön merkityksen ja sen mahdollisuuksien ymmärtäminen nykyistä paremmin on välttämätöntä. Luonnon- ja kulttuuriympäristöissä on vetovoimaa, jota lisätään pitämällä huolta niiden ainutlaatuisuudesta. Puhdas ympäristö, ilma, maaperä, pinta- ja pohjavesi ovat turvallisen ja viihtyisän asumisen ja elämisen perusta.

Lähi-imagon kasvattamisella vahvistetaan toimijoiden halua liittyä lähitoimijoiden ryhmään ja säisittää lähi-ideologiaa. Lähellä puhtaasti tuotettu on elinvoimaisen maaseudun ja saariston tulevaisuus ja tuottaa hyvää koko maakunnalle. Varsinais-Suomi on Suomen ruoka-aitta. Tuottava ja kannattava lähiruoka tarkoittaa lähellä tuotetun lisäksi tiivistä yhteistyötä tuotanto- ja jakeluketjun toimijoiden kesken. Energia on teemana vaikeasti ennustettava, ja siihen liittyvät ratkaisut vaativat isoja investointeja. Toimialan globaalit tai EU-linjaukset eivät ole käsissämme, joten sekä joustavat että lähellä sijaitsevat energiaratkaisut tuovat strategista etumatkaa maakunnalle.

Kaavoitusprosesseissa tehdään valintoja halutuista tulevaisuudenkuvista sekä lyhyellä että pitkällä tähtäimellä. Kaavoituksen tulee olla uutta luovaa, asukkaiden ja elinkeinoelämän näkemykset yhdistävää, innovatiivista suunnittelua. Avoimella ja osallistavalla prosessilla sitoutetaan eri toimijoita ja nopeutetaan kaavoitusta virallisten valitusten vähentyessä. Viranomaisyhteistyötä voidaan tehdä entistä sujuvammaksi maakunnan omilla toimilla.

Varsinais-Suomi on koulutusmaakunta. Pelkästään Turussa on yli 32 000 opiskelijaa. Myös tämä ryhmä tulee saada paremmin mukaan maakunnalliseen päätöksentekoon ja maakunnan kehittämiseen. Elinkeinojen merkittävä rakennemuutosprosessi, globalisaatio sekä tulevaisuuden osaamistarpeiden muutokset asettavat osaamisen kehittämiseksi uusia vaatimuksia. Maakunnan tulee vähenevienkin resurssien aikana kyetä investoimaan oppimisympäristöjen ja menetelmien sekä koulutuksen reagointinopeuden kehittämiseen.

Osaaminen vahvistuu kun koulutus tukeutuu läheiseen yhteistyöhön työelämän kanssa. Lähtökohdina ovat työelämän tiedolliset ja taidolliset tarpeet. Laadukkaalla, saavutettavalla ja elinikäisellä ohjauksella varmistetaan yksilön osaamisen ja potentiaalinsa oikea hyödyntäminen. Työelämän tarpeet ja yksilön osaamispotentiaali ovat tasapainossa keskenään.

Maakunnan osaamisen tulee olla Suomen parasta, jotta alueen väestön hyvinvointi lisääntyy ja elinkeinot menestyvät. Paras osaaminen syntyy, kun maakunnan kouluttaja-, yritys- ja muut työelämän verkostot kehittävät yhdessä uusia oppimismenetelmiä ennakkoluulottomasti hyödyntämällä mm. uusia sähköisiä menetelmiä.

Suunnittelun ja myös suunnittelematta jättämisen lopputuloksena syntyy konkreettista, näkyvää ympäristöä. Ympäristössämme tapahtuvien muutosten hallinta edellyttää tiedostavampaa ymmärrystä siitä, mistä asioista ja arvoista ympäristömme rakentuu. Tämä on mahdollista kun ympäristökasvatukseen lisätään luonnonympäristön taitojen rinnalle ympäristön lukutaito.

3.2.2 Yhteistyötaidot – yhdessä rajat ylittäen

Toimenpiteet:

- TP Y1. Otetaan käyttöön eri toimialoilla uusia innostavia yhteistyö- ja vuorovaikutusmenetelmiä, joiden avulla ylitetään maakunnan yleistä kehitystä rajoittavia omien sektoreiden edunvalvontarajoja.
- Kumppanuustoimijat:
V-S liitto, kunnat, järjestöt...
- TP Y2. Toteutetaan osana aluetietopalvelua maakunnan kansalaisportaali, jota järjestöt ja asukkaat voivat käyttää sekä keskinäiseen viestintään että tiedon löytämiseen mm. kansalaisyhteiskunnan palveluista.
- Kumppanuustoimijat:
V-S liitto, ELY, yliopistot, AMK, järjestöt, kunnat...
- TP Y3. Kehitetään ennakkointimenetelmiä osana aluetietopalvelua. Toteutetaan koulutusta enenevässä määrin yhdessä elinkeinoelämän kanssa mm. hyödyntämällä ennakkoluulottomia osaamisyhdistelmiä.
- Kumppanuustoimijat:
Koulutuksenjärjestäjät, elinkeinoelämän järjestöt, V-S liitto, ELY...
- TP Y4. Varmistetaan elinikäisen oppimisen ja täydennyskoulutuksen kilpailukykyisyys kehittämällä opiskelumenetelmiä ja -ympäristöjä mm. erilaisten pilottikoekielujen avulla.
- Kumppanuustoimijat:
Koulutuksenjärjestäjät, AVI, ELY...
- TP Y5. Edistetään yrittäjyyttä ja kasvuyrittäjyyteen tähtäävää toimintaa. Huolehditaan yrittäjyysilmapiiristä sekä tuodaan toimijoita yhteen. Vahvistetaan yrittäjyyskasvatuksen roolia maakunnan oppilaitoksissa.
- Kumppanuustoimijat:
ELY, elinkeinoelämä- ja yrittäjäjärjestöt, Turku Science Park, koulutuksen järjestäjät...
- TP Y6. Luodaan toimiva maakunnallinen yrityspalveluorganisaatio monialaisen huippuosaamisen varmistamiseksi. Kehitetään ensiasteen neuvontaa seutukunnissa.
- Kumppanuustoimijat:
Kunnat, Turku Science Park, seutukunnat, ELY...

Perusteluja esitetyille toimenpiteille

Tavoitteena on lisätä osallistavuutta, osallistumista, aktiivisuutta, avoimuutta sekä lisätä toimialarajat ylittävää yhteistyötä ja kehittää palvelukulttuuria ja hyvää johtamista. Varsinais-Suomen vahvuutena on monipuolinen elinkeinorakenne, jossa muutama toimiala on tosin noussut muita vahvemmaksi. Tulevaisuuden painotuksissa ei ole syytä panostaa joihinkin yksittäisiin toimialoihin.

Tällä vältetään ajattelun jumiutumista olemassa oleviin rakenteisiin sekä mahdollistetaan uuden kasvun muodostumista. Olennaista on vahvistaa perustaa uuden luomiselle. Toimialarajojen häivyttämisellä tavoitellaan myös uudenlaisen yhteistyön synnyttämistä. Aina ei välttämättä tarvita lisää rahallisia resursseja. Parhaat tulokset saavutetaan tekemällä asioita eri tavalla, eteenpäin katsovassa yhdessä tekemisen ilmapiirissä. Kumppanuus kumpuaa läpinäkyvyydestä, jäljitettävyydestä ja muuntautumiskyvystä.

Yhdyskuntarakenteemme leviää ja hajaantuu huolimatta siitä, että väestö keskittyy kaupunkiseuduille. Tällä on mm. monia yhdyskuntataloudellisia, kaupunkikuvallisia ja maisemallisia vaikutuksia. Koko maakunnan vetovoimaa kasvattaa hyvin yhdessä toimiva keskusverkko, jossa jokaisella keskuksella on vahva ja sille luonteva, ominainen rooli ja joiden väliset matka-ajat ovat kohtuullisia. Tätä eheää ja kestäväää alue- ja yhdyskuntarakennetta vahvistava kehitys edellyttää johdonmukaisia, yhteisiä tavoitteita edistäviä valintoja.

Haluttuna tulevaisuuskuvana on aktiivinen asukas ja osallistava julkishallinto. Tähän visioon liittyviä arvoja ovat muun muassa asukas- ja asiakaslähtöisyys, avoimuus, monikulttuurisuus, erilaisuuden hyväksyminen, saavutettavuus sekä yhteisöllisyys, yhteistyö ja kumppanuus. Näitä arvoja voidaan edistää muun muassa kansalaisportaalilla.

Maakunnallinen tavoitteellinen koulutustarve-ennakointi toteutuu yritysten ja koulutusorganisaatioiden pitkäjänteisenä strategisena kumppanuutena, joka perustuu toimijoiden avoimeen dialogiin. Tavoitteena on yhteinen näkemys sekä eri aikavälien (lyhyt, keskipitkä, pitkä) osaamis- ja koulutustarpeista että laajemmista kehitysnäkymistä. Valtakunnallisten koulutusresurssien supistuksessa on vaikutettava alueelliseen mutta ennen kaikkea valtakunnalliseen päätöksentekoon koulutuksen laadun ja määrän varmistamiseksi. Vaikuttaminen, päätöksenteko ja koulutus suunnittelu perustuvat ennakointitietoon.

Yrittäjyyspotentiaalia vahvistavien toimintamallien keskinäinen yhteistyö ja verkottaminen lisäävät yrittäjyys- ja myyntiosaamisen potentiaalia maakunnassa. Erilaisten yrittäjyyttä ja yrittäjyyskasvatusta tukevien toimintamallien tai konseptien (harjoitusyrittäjyyspalvelut, yrityskylätoiminta jne.) taustalla olevien toimijoiden verkottaminen virtuaalisesti jakamaan parhaita käytänteitä vahvistaa alan osaamista. Toimintamallit kytkeytyvät opetukseen ja työharjoitteluun. Varsinais-Suomessa on huolehdittava osaavan työvoiman saannista. Tämä tapahtuu muun muassa täydennyskoulutuksen laaja-alaisella kehittämisellä sekä oppimisympäristöjen ja opetusmenetelmien kehittämisellä.

3.2.3 Saavutettavuus – lähestyttävä Itämeren portti

Toimenpiteet

- TP S1. Luodaan saavutettavuuden ilmapiiri: tulevaisuuden kestävä ja älykäs alue- ja yhdyskuntarakenne edellyttää rajat ylittävää suunnittelu- ja kehittämissyhteistyötä. Edesautetaan sekä henkisten että fyysisten kohtaamispaikkojen luomista, joissa päättäjät, yrittäjät, opiskelijat, sidosryhmien edustajat ja muut toimijat voivat kohdata ja verkostoitua. Tehostetaan julkisten tilojen monikäyttöä.
- Kumppanuustoimijat:
V-S liitto, ELY, kunnat, yritykset, asukkaat, järjestöt...
- TP S2. Kehitetään Varsinais-Suomesta kansainvälisten yhteyksien keskus Itämeren alueella. Hyödynnetään pohjoisen kasvukäytävän (Tukholma–Turku–Pietari) mahdollisuuksia.
- Kumppanuustoimijat:
Turun seudun kehittämiskeskus, kunnat, V-S liitto, ELY, elinkeinoelämän järjestöt, ministeriöt, naapurimaakunnat...
- TP S3. Kehitetään myyntiosaamista erityisesti potentiaalisilla vientialoilla.
- Kumppanuustoimijat:
Koulutuksen järjestäjät, elinkeinoelämän järjestöt, ELY...
- TP S4. Tuotteistetaan koulutusosaamista ja kehitetään yhteistä koulutusvientä.
- Kumppanuustoimijat:
Yliopistot ja korkeakoulut, koulutuksen järjestäjät, elinkeinoelämän järjestöt, ELY, V-S liitto...
- TP S5. Perustetaan maakuntaan avoin ammattiopisto (vrt. avoin korkeakoulu).
- Kumppanuustoimijat:
Koulutuksen järjestäjät, elinkeinoelämän järjestöt, ELY, kolmas sektori...
- TP S6. Rakennetaan kestävää vapaa-aikakonseptia, jossa elävä ja elinvoimainen saaristo tarjoaa elämyksiä ympäri vuoden.
- Kumppanuustoimijat:
Kunnat, elinkeinoelämän järjestöt, ELY, Turku Touring, V-S liitto, Metsähallitus...

Perusteluja esitetyille toimenpiteille

Tulevaisuuden globaaleihin ja nopeasti muuttuviin tilanteisiin sopeutuvan kestävä aluerakenteen eräs merkittävimmistä mittareista on ns. henkinen saavutettavuus. Nyt merkityksellisten, aluerakennetta kuvaavien fyysisten ominaisuuksien, kuten tieyhteyksien, rautateiden, lentokentän ja satamien kokonaisuuteen on tärkeää liittää myös tietoliikennemahdollisuuksien kehittäminen.

Liikkumisen ohjauksella pyritään vähentämään liikkumistarpeita. Ohjausmenetelmiin kuuluvat mm. älykkäiden ja kestävien liikenne- ja etäyhteyksien kehittäminen. Näillä toimilla voidaan lisätä

maakunnallisten työssäkäyntialueiden keskinäistä verkottumista ja lisätä mahdollisuuksia luoda aidosti tasapainoista monikeskuksista aluerakennetta, jossa keskuksat ovat yhä tiiviimmässä vuorovaikutuksessa keskenään ja voivat luoda vaivattomia yhteyksiä myös ulospäin. Tulevaisuuden aluerakenne tarjoaa alustan monipuolisille uusille toimintatavoille ja edesauttaa kumppanuuksien löytämisessä.

Pohjoisen kasvukäytävän (Oslo–Tukholma–Turku–Helsinki–Pietari) rakentaminen luo kasvumahdollisuuksia Varsinais-Suomen ja koko Etelä-Suomen elinkeinoelämälle. Tavoitteena on luoda Pohjoisesta kasvukäytävästä kansainvälisiäkin toimijoita houkutteleva vihreä ja älykäs kasvuvyöhyke, josta muodostuu yksi EU:n ja Venäjän välisistä merkittävimmistä yhteyksistä. Satamat ja lentokenttä muodostavat valtakunnallisesti merkittävän rahtiliikenteen logistisen keskuksen. Alojen management -osaajien turvaaminen maakunnassa mahdollistaa vetovoiman ja kilpailukyvyyn lisäämisen. Maakunnan sisällä positiiviset heijastusvaikutukset ulottuvat myös Turun kaupunkiseudun ulkopuolelle.

Maakunnan näkyvyyden edellytys on hyvä nykyaikainen viestintä ja markkinointi. Myyntiosaamisen kehittäminen kaikilla toimialoilla, mutta erityisesti potentiaalisilla tulevilla ventialoilla on elintärkeää maakunnan elinkeinojen kannalta. Myyntikoulutuksen sisällyttäminen poikkileikkaavasti opinto-ohjelmiin vahvistaa pitkällä aikavälillä maakunnan tuotteiden myyntiä ja tulonmuodostusta alueella. Samalla tuotteistetaan myös koulutusosaamista ja panostetaan alan vientiin soveltuvilla aloilla. Maakunnallinen osaamiskapasiteetti ja myynnin kehitys ovat tasapainossa keskenään.

Ammatillisen koulutuksen tason ja kilpailukyvyyn varmistamiseksi lisätään koulutuksen joustavuutta sekä täydentävyyttä mm. mahdollistamalla avoimet ammatilliset opinnot.

Matkailun ja vapaa-ajantoimintojen (retkeily) merkitys tulee kasvamaan, ja varsinaissuomalaisten toimijoiden tulee olla mukana kehittämässä uusia toimintatapoja. Strategisena linjauksena tulee olla matkailuelinkeinojen ja -tuotteiden kehittäminen iskukuntoon ja niiden hyvä markkinointi. Saaristo ja merellisyys, rikas luonnon- ja kulttuuriympäristö sekä arvokkaat kulttuurimaisemat tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet tähän.

3.2.4 Resurssiviisaus – innovoivaa edelläkävijyyttä

Toimenpiteet:

TP R1. Tuetaan materiaali-, energia- ja resurssitehokkaita ratkaisuja, ja luodaan edellytyksiä uusiin avauksiin ja olemassa olevien elinkeinojen vahvistumiseen.

Kumppanuustoimijat:

Seutukunnat, kunnat, Valonia, AMK, Turku Science Park, ELY...

TP R2. Hyödynnetään julkisen sektorin innovatiivisia hankintoja uusien liiketoimintojen kehittämiseksi ja varsinaissuomalaisen elinkeinoelämän edistämiseksi.

Kumppanuustoimijat:

Seutukunnat, kunnat, yrittäjäjärjestöt...

TP R3. Hyödynnetään maahanmuuttajien osaaminen.

Kumppanuustoimijat:

Yritykset, julkinen sektori, koulutuksen järjestäjät...

TP R4. Tuetaan asiantuntijoiden välistä tiedon jakamista. Parannetaan kuntasuunnittelun laatua ja päätöksenteon kokonaisvaltaista vaikutusten arviointia.

Kumppanuustoimijat:

Kunnat, V-S liitto, koulutuksen järjestäjät, asiantuntijajärj., yliopistot ja korkeakoulut...

TP R5. Kehitetään Varsinais-Suomen vetovoimaa erityisesti vanhojen rakennusten ja ympäristöjen innovatiivisella uudella käytöllä.

Kumppanuustoimijat:

Kunnat, yritykset, V-S liitto...

TP R6 Edistetään varsinaissuomalaisten hyöty- ja arkiliikuntaa.

Kumppanuustoimijat:

Kunnat, työnantajat, liikuntajärjestöt, ...

Perusteluja esitetyille toimenpiteille

Globaalien tuotantoketjujen muutos on hyvin todennäköinen, ja ympäristökysymykset pakottavat toimintatapojen muutokseen. Maakunnan tahtotilan, toimintakulttuurin ja päätösten tulee tukea materiaali- ja resurssitehokkaita ratkaisuja ja luoda edellytyksiä näiden elinkeinojen vahvistumiseen. Maakunnan profiilia vahvana ympäristöteknologiaosaajana tulee vahvistaa parantamalla toimijoiden liiketaloudellisia kehitysmahdollisuuksia ja luomalla tehokkaita toimintaympäristöjä. Osaamis pääoma kasvattaa myös alueen houkuttelevuutta kansainvälisiä investointipäätöksiä tehtäessä.

Luonnonvarojen loppuminen (hinta/kilpailukyky) haastaa meidät innovoimaan kierrätystä, materiaalitehokkuutta ja resurssien viisasta käyttöä, yhtenä esimerkkinä kokonaisvaltainen maanainessuunnittelu, ylijäämämaiden sijoittaminen, kuljetus ja kierrätys sekä materiaalipankkijärjes-

telmän kehittäminen. Kuntasektorin toimintaa tulee tukea kestävämmäksi ja hiilineutraaliksi. Kuntien tuleekin olla toiminnan katalysaattori, jolla vaikutetaan toimintakulttuurin muuttamiseen, erittäin hyvänä esimerkkinä on hiilineutraalien kuntien (HINKU) aktiivinen toiminta.

Julkisten hankintojen taloudellinen merkitys on selvässä kasvussa. Miettimällä uudella tavalla julkisia hankintoja voidaan tarjota laadukkaampia palveluja sekä luoda uutta liiketoimintaa. Tarvitaan erityisesti kuntien, palvelujen käyttäjien ja palvelutuottajien yhteistyötä ja oivalluksia. Kilpailuttamisosaaminen on keskeisessä asemassa. Yksityisen sektorin on helpompi suosia paikallisia toimittajia. Made in Varsinais-Suomi -ajattelua suosimalla lisätään maakunnan omien pk-yritysten menestymismahdollisuuksia.

Kansainvälisen osaamisen vahvistaminen lisää maakunnan kilpailukykyä ja vaurautta sekä luo kykyä ennakoida taloudellisesti hyödynnettäviä globaaleja muutoksia. Kansainvälisyys ja suvaitsevaisuus eri opintokokonaisuuksien kiinteänä osana sekä kieliopintojen ja koulutusvaihdon muodossa vahvistaa kansainvälisen työelämän ja kulttuurien tuntemusta. Kansainvälinen osaaminen vahvistuu lisäksi korkeakoulutettujen maahanmuuttajien sopeutumista edistämällä. Yritysten ja muiden toimijoiden kansainväliset hankkeet lisäävät hyvinvointia ja tulonmuodostusta maakunnassa.

Vetovoimaisen, toimivan ja kestävällä tavalla eheän toimintaympäristön saavuttaminen edellyttää yhä tiiviimpää yhteistyötä maankäyttöä suunnittelevien, alueellisten toimijoiden ja kehittäjien kesken. Tiedon ja toiminnan avoimuutta – rajat rikkovaa suunnittelu- ja kehittämissyhteistyötä tarvitaan, jotta maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinoelämän (MALPE) muodostama kokonaisuus saadaan tasapainoiseksi. Varsinais-Suomi on edelläkävijänä luomassa tulevaisuuden aluerakennemallia, jonka voi saavuttaa sekä fyysisesti että henkisesti kestävällä tavalla.

Vanhat rakennukset ovat resurssi. Tilojen innovatiivinen ja joustava uusiokäyttö, monen käyttömuodon konseptit tuovat aivan uusia mahdollisuuksia ja lisäävät palvelujen saavutettavuutta ja luovat yhteistyöalustoja. Kulttuurivaikuttamisen ympäristön säilyminen edellyttää hoitoa ja arvostavan toiminnan jatkumista. Tämä koskettaa niin rakennettuja ympäristöjä, viljeltyjä peltoja, joki-laaksoja kuin perinnemaisemia. Muutosta hallitaan paremmin ymmärrettäessä paikkaan sisältyvät arvot ja historiallinen jatkumo. Tämä edellyttää toimijoilta tietoa ja taitoa ja erityisesti tahtoa toimia muutostilanteissa vastuullisesti.

Vastuu terveistä elämäntavoista on ihmisillä itsellään. Samanaikaisesti työyhteisön tulee huolehtia tärkeimmän resurssinsa hyvinvoinnista huolehtimalla työtilojen terveellisyydestä ja kannustamalla terveyttä edistäviin valintoihin arkiliikunnan lisäämiseksi. Tämä edellyttää, että myös fyysinen rakennettu ympäristö mahdollistaa kävelyn ja pyöräilyn työ- ja vapaa-ajan matkoilla.

4. Yhteistoiminta-alueen hankkeet ja ohjelman seuranta

4.1 Varsinais-Suomen ja Satakunnan yhteiset suunnitelmat ja hankkeet

Laissa alueiden kehittämisestä todetaan, että maakuntien yhteistoiminnan järjestämiseksi maa jaetaan maakuntien yhteistoiminta-alueisiin. Maakunnan liitto voi kuulua vain yhteen yhteistoiminta-alueeseen.

Varsinais-Suomi ja Satakunta ovat muodostaneet yhteistoiminta-alueen. Niiden keskeiset yhteiset hankkeet ovat:

- valtatie 8 Turku–Pori-yhteysvälihankkeen toisen vaiheen toteuttaminen
- meriklusterin ja sen alihankintaverkoston toimintaedellytysten parantaminen
- Saaristomeren ja Selkämeren tilan parantaminen, sekä niihin liittyvien matkailukohteiden yhteinen kehittäminen
- paikkatietopalvelu Lounaispaikka

Varsinais-Suomen ja Satakunnan yhteistyötä tehdään myös lounaisrannikon kehittämisvyöhykkeellä Lounaisrannikkoyhteistyössä (LOURA). LOURA-yhteistyötä tehdään mm. meriosaamisessa, energiassa, matkailussa ja *invest in* -toiminnassa.

Maakuntien yhteishankkeita voidaan täsmentää kerran kahdessa vuodessa laadittavassa maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmassa.

4.2 Seuranta

Maakuntastrategian tavoitteiden toteutumisen keskeinen seurantaväline on kumppanuusbarometri. Kumppanuusbarometri on maakunnan keskeisten toimijoiden keskuudessa 1–2 kertaa vuodessa tehtävä verkkokysely, joka toteutetaan osana aluetietopalvelua. Kumppanuusbarometrin kysymykset laaditaan maakuntastrategian tavoitteiden pohjalta, ja sen avulla pystytään tarkastelemaan tilastopohjaisia seurantaindikaattoreita täsmällisemmin maakuntaohjelman toimenpiteiden toteutumista.

Kumppanuusbarometrissa maakuntastrategian toteutumista tarkastellaan sekä numeerisilla että avoimilla tekstikysymyksillä. Jokaisessa barometrikyselyssä samankaltaisina toistettavien numeeristen kysymysten avulla pystytään seuraamaan maakuntaohjelman toimenpiteiden toteutumista ja sen kehitystä ohjelmakauden aikana. Numeeriset kysymykset toteutetaan esimerkiksi väittäminä, joissa vastaaja arvioi kuinka samaa tai eri mieltä hän on kunkin väittämän kanssa. Kumppanuusbarometriin sisällytettävien avoimien kysymysten avulla päästään puolestaan tarkemmin käsiksi siihen, kuinka hyvin maakunnan eri toimijat ovat sisäistäneet maakuntastrategian tavoitteet ja kumppanuusajattelun periaatteet. Avoimet kysymykset voivat vaihdella kyselykierrosten välillä.

Kumppanuusbarometrin lisäksi maakuntastrategian tavoitteiden toteutumista seurataan ennalta määrättyjen seurantaindikaattorien avulla, jotka esitellään tarkemmin liitteessä 3.

OSA II – LÄHTÖKOHDAT

5. Varsinais-Suomen maakunta

5.1 Suomen ensimmäinen maakunta

Varsinais-Suomi on Suomen ensimmäinen maakunta ja samalla yksi Suomen yhdeksästä historiallisesta maakunnasta. Maakunnalla on edullinen asema Itämeren piirissä ja luonnonolot sekä ilmasto ovat Suomen edullisimmat. Maakunnan asutus ja viljelykulttuuri ovat edenneet aikoinaan jokivarsia myötäillen. Turusta tuli Varsinais-Suomen ja koko Suomen keskus jo varhaiskeskiajalla. Turusta lähtivät myös aikanaan ikivanhat tiet. Nykyiset valtatie valmistuivat pääosin 1960-luvulla. Turkuun saatiin vuonna 1935 Suomen ensimmäinen siviililentoasema. Varsinais-Suomi on myös satamien maakunta, jossa Turun, Naantalın ja Uudenkaupungin satamat ovat löytäneet oman roolinsa Suomen satamien joukossa. Yhteysalukset ja lossit ovat olleet tärkeällä sijalla kehitettäessä saariston liikenneyhteyksiä.

Maakunnan teollisuus on perustunut maahan ja mereen. Elintarviketeollisuudella on myös pitkät perinteet, ja elektroniikkateollisuuden juuret ovat 1920-luvulla. Viljelyolosuhteiden, ilmaston ja peltojen peruskunnan perusteella Varsinais-Suomen maatalous kuuluu maan parhaimmistoon ja kasvillisuus on monimuotoista. Maakunnan kehityksen edellytykset ovat monipuolinen elinkeinoelämä, osaaminen ja koulutus. 2010-luvulla tietoyhteiskunnan nousun myötä kehittyy uusia kasvualoja kuten tieto- ja kulttuuripalveluita, näiden lisäksi myös mm. bioalat ja matkailu lisäävät merkitystään. Kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa elintarviketeollisuus, laivanrakennus, lääketeollisuus ja konepajateollisuus tarvitsevat menestyäkseen uusia innovaatioita. Lisäksi Itämeri on erityisen tärkeällä sijalla uuden yhteistyön ja kasvun synnyttämisessä.

Varsinais-Suomen nykyinen alue vastaa suurin piirtein vanhaa historiallista maakuntaa. Varsinais-Suomi on ollut perinteisesti hyvin pienkuntavaltainen, mikä on selittynyt saaristoisuudella ja tiheällä maaseutuasutuksella. Kuntien lukumäärä on kuitenkin vähentynyt huomattavasti, viimeksi Paras-hankkeen myötä 53 kunnasta 28 kuntaan. Viime vuosina on sekä hallinnossa että palvelutuotannossa tapahtunut maakunnallistumista. Maakunnan eri alueet ovat sulautuneet tiiviimmin yhteen, kun niillä on mm. yhteinen poliisilaitos, tuomioistuin tai verotoimisto.

5.2 Varsinais-Suomi tänään

Varsinais-Suomessa asuu 471 000 ihmistä, eli lähes joka kymmenes Suomen asukkaista. Maakunnan asukasluku on kasvanut tasaisesti viime vuosikymmeninä, keskimäärin noin 2000 uuden asukkaan vuosivauhdilla. Maakunnan asukkaista ruotsinkielisiä on hieman alle 6 prosenttia ja muun kuin suomen tai ruotsinkielisiä vähän yli 5 prosenttia. Muunkielisten osuus on kuitenkin kasvanut kiihtyvällä vauhdilla viime vuosina, ja suurin osa maakunnan väestökasvusta selittyykin juuri maahanmuutolla. Kun ruotsinkielisten määrä on pysynyt suurin piirtein ennallaan, ohittaa vieraskielisten määrä ruotsinkielisten määrän mahdollisesti jo vuonna 2014. Varsinais-Suomi onkin Uudenmaan jälkeen väestöltään Suomen monikulttuurisin maakunta.

Suurin osa Varsinais-Suomen asukkaista asuu taajamissa. Varsinais-Suomi on 85 % taajamaasteella Suomen kaupungistuneimpien maakuntien joukossa ja asukastiheydeltään Suomen toiseksi tiheimmin asuttu maakunta. Varsinais-Suomen väestö ikääntyy nopeasti. Viidennes maakunnan väestöstä on täyttänyt 65 vuotta, kun vastaava luku vuonna 1990 oli vain 15 prosenttia. Sa-

manaikaisesti alle 15-vuotiaiden osuus on laskenut, joskaan ei yhtä nopeasti, 18 prosentista 16 prosenttiin. Varsinais-Suomen väestöllinen huoltosuhde, eli alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrä 100 työkäistä kohden on 55 eli hieman maan keskiarvoa korkeampi. Väestön ikäännyessä väestöllinen huoltosuhde heikkenee vähitellen.

Taloudellinen huoltosuhde, eli työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien suhde työllisiin, sen sijaan on Varsinais-Suomessa hieman koko maan tilannetta parempi. Taloudellinen huoltosuhde vaihtelee pääasiassa työllisyystilanteen ja siten taloudellisten suhdannevaihtelujen mukaan. Perinteisesti työllisyystilanne on Varsinais-Suomessa ollut kuitenkin valtakunnallisesti verrattuna hyvä: maakunnan työttömyysaste on ollut pääsääntöisesti valtakunnan keskiarvoa alempi ja työllisyysaste korkeampi. Vaikka viime vuosina työttömyysaste on noussut maan keskiarvon yläpuolelle, oli se kuitenkin vuonna 2013 yhä Manner-Suomen maakunnista kuudenneksi alhaisin.

Varsinais-Suomen työllisyystilannetta on viime vuosina heikentänyt etenkin teollisuuden rakennemuutos, joka on koskenut esimerkiksi telakka- ja matkapuhelinteollisuutta. Teollisuuden osuus Varsinais-Suomen elinkeinorakenteessa onkin laskenut viime vuosina. Tästä huolimatta noin neljännes maakunnan työpaikoista on teollisuudessa, mikä on jonkin verran maan keskiarvoa korkeampi. Alkutuotannon osuus Varsinais-Suomen elinkeinoista on laskenut samaa vauhtia kuin muuallakin Suomessa ja oli vuonna 2011 3,5 prosenttia. Palvelujen osuus sen sijaan on noussut tasaisesti, ja sen osuus elinkeinorakenteessa ylitti 2010-luvun vaihteessa 70 prosentin rajan. Palvelusektorin työpaikoista lähes neljäsosa on terveys- ja sosiaalipalveluissa. Muita merkittäviä palvelualan työllistäjiä ovat kauppa, koulutus, hallinto ja logistiikka.

Varsinais-Suomen koulutustarjonta on laajaa ja monipuolista. Maakunnan alueella toimii kaksi yliopistoa, neljä ammattikorkeakoulua ja suuri määrä muita oppilaitoksia. Varsinais-Suomen korkeakouluissa olikin vuonna 2011 yli 32 000 opiskelijaa, mikä on väestöön suhteutettuna selvästi enemmän kuin Suomessa keskimäärin ja suurempi kuin esimerkiksi Uudellamaalla. Myös tutkimus- ja kehittämistoiminnassa Varsinais-Suomi on koko maan keskiarvoa edellä, sekä euromääräisesti että henkilöstön määrällä mitattuna. Koulutustasolla mitattuna Varsinais-Suomi on maan parhaimpien maakuntien joukossa: 28 % koko väestössä ja 41 % 30–34-vuotiaista on suorittanut korkeakoulututkinnon.

Varsinaissuomalaisten käytettävissä olevat ansiotulot ovat likimain valtakunnan keskitasoa, mutta pääomatulot ovat hieman keskiarvoa korkeammat. Tulotaso on kasvanut Varsinais-Suomessa tasaisesti samaan tahtiin kuin Suomessa keskimäärin. Myös tulojen jakautuminen vastaa Varsinais-Suomessa melko tarkkaan valtakunnan keskiarvoa. Maakunnittain tarkasteltuna tulonjako on Varsinais-Suomessa kuitenkin melko epätasainen, sillä epätasaisempi tulonjako on ainoastaan Uudellamaalla. Varsinais-Suomen bruttokansantuote asukasta kohden on pitkään ollut lähellä maan keskitasoa. Viime vuosien teollisuuden rakennemuutoksen myötä BKT:n kehitys on kuitenkin jäänyt jälkeen koko maan kehityksestä.

Varsinaissuomalaiset kokevat itsensä varsin terveiksi. Terveytensä enintään keskitasoiseksi kokevien osuus on valtakunnallisesti verrattuna matala. Miesten osalta vain Kanta-Hämeessä ja naisten osalta Etelä-Pohjanmaalla terveydentila koetaan paremmaksi kuin Varsinais-Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sairastavuusindeksillä mitattuna Varsinais-Suomi on kuitenkin hieman valtakunnan keskitason yläpuolella, eli maakunnan asukkaat ovat olleet sairauden vuoksi hoidettava hieman useammin kuin suomalaiset keskimäärin.

5.3 Näkymiä väestö- ja työllisyyskehitykseen

Varsinais-Suomen väestö on viime vuosikymmeninä kasvanut tasaisesti noin 2000 uuden asukkaan vuosivauhdilla. Selvä trendi väestönmuutoksessa on ollut kasvava muuttovoitto ulkomailta samalla kun muuttovoitto muualta Suomesta on vähentynyt. Ei ole syytä olettaa, että tässä kehityksessä tapahtuisi merkittäviä muutoksia.

Väestöskenaariossa oletetaan muuttoliikkeen jatkuvan suurin piirtein nykyisellään sekä syntyvyyden ja kuolleisuuden noudattavan Tilastokeskuksen omavaraisennustetta, jolloin Varsinais-Suomen väestönkasvu jatkuu tulevina vuosina lähes nykyisellään. Tällöin Varsinais-Suomessa olisi vuonna 2025 497 000 asukasta ja vuonna 2035 517 000 asukasta eli noin 46 000 asukasta enemmän kuin nyt. Ennusteen mukaan vuonna 2035 jo noin 85 prosenttia väestökasvusta tulee maahanmuutosta.

Työllisyyskehityksen ennakoiti etenkin pitkällä aikavälillä on merkittävästi vaikeampaa kuin väestökehityksen, sillä työpaikkojen määrään ja työllisyyteen vaikuttavat lukuisat eri tekijät. Tämän vuoksi työllisyystilanteen tulevasta kehityksestä on laadittu kolme vaihtoehtoista skenaariota, joiden avulla työllisyys- ja työpaikkatavoitteita on mahdollista arvioida erilaisissa yhteiskunnallisissa tilanteissa.

Tavoiteltava lähtökohta tulevalle työllisyyskehitykselle on työttömyysasteen laskeminen. Varsinais-Suomen työttömyysaste on ollut 1990-luvun laman jälkeen alimmillaan hieman alle 6 prosenttia, jota voi myös pitää realistisena tavoitteena. **Ensimmäisen työllisyyskenaarion** lähtöoletuksena on, että työttömyysaste laskee vuoteen 2025 mennessä 6 prosenttiin ja 2035 mennessä 5,5 prosenttiin. Jos työvoimajakauma säilyy nykyisen kaltaisena, tarkoittaisi tämä edellä esitetyn väestöskenaarion huomioiden sitä, että vuoteen 2025 mennessä Varsinais-Suomessa pitäisi olla 202 000 työpaikkaa ja vuoteen 2035 mennessä 207 000 työpaikkaa eli noin 7 000 uutta työpaikkaa.

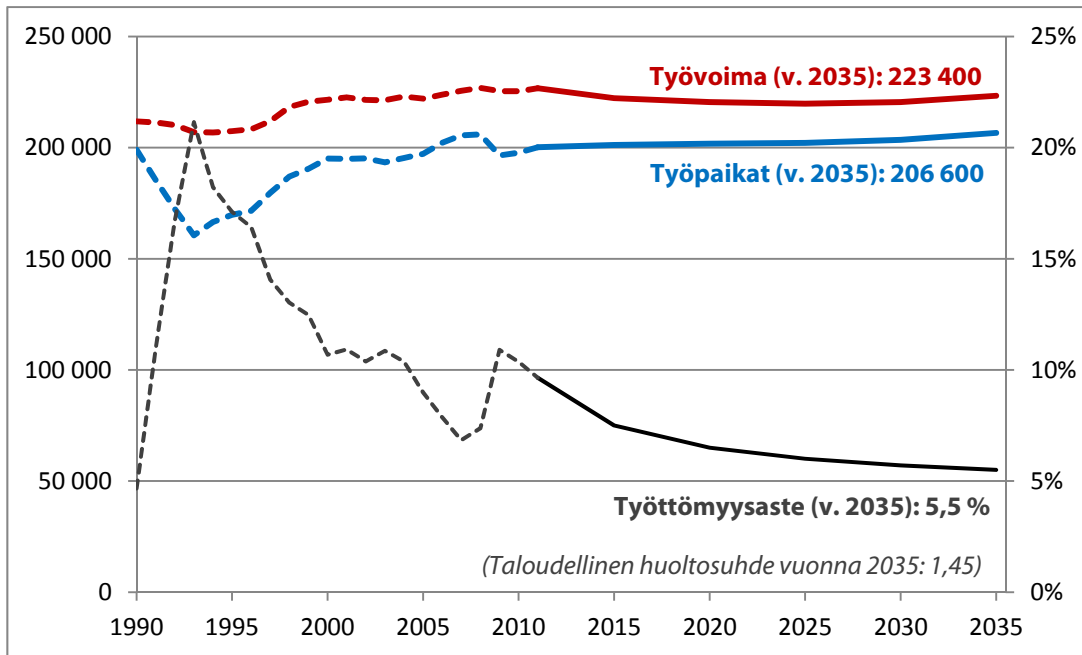
Skenaarion mukaan työpaikkojen ei siis tarvitse alkuvaiheessa juuri nousta, vaan työttömyysaste laskisi lähes nykyisellä työpaikkamäärällä. Tämä johtuu väestön vanhenemisesta eli siitä, että työvoimasta poistuu vuosittain useampia ihmisiä eläkkeelle kuin nuorten ikäluokista tulee tilalle. Vaikka tämä pienentää automaattisesti työttömyysastetta, kasvaa taloudellinen huoltosuhte kuitenkin samanaikaisesti. Kun nykyisin Varsinais-Suomessa on noin 1,3 ei-työllistä jokaista työssä olevaa kohden, kasvaisi tämä luku vuoteen 2035 mennessä 1,45:een. Tästä seuraisi merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle.

Toisen työllisyyskenaarion tavoitteena onkin taloudellisen huoltosuhteen pitäminen kohtuullisena. Keskeisenä keinona tämän tavoitteen saavuttamisessa on työvoimaan kuuluvien määrän pitäminen nykytasolla esimerkiksi eläkeikää nostamalla ja opiskeluaikoja lyhentämällä. Jos taloudellisen huoltosuhteen halutaan säilyvän suurin piirtein nykytasolla, edellyttää se työvoiman määrän pitämistä nykyisellään vuoteen 2025 saakka. Vuoteen 2035 mennessä työvoiman tulisi kasvaa noin 7000 henkilöllä 234 000:een. Työvoiman kasvu edellyttäisi 8 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2025 mennessä ja 17 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2035 mennessä, jotta työttömyysaste pysyisi skenaariossa 1 määritetyllä tasolla.

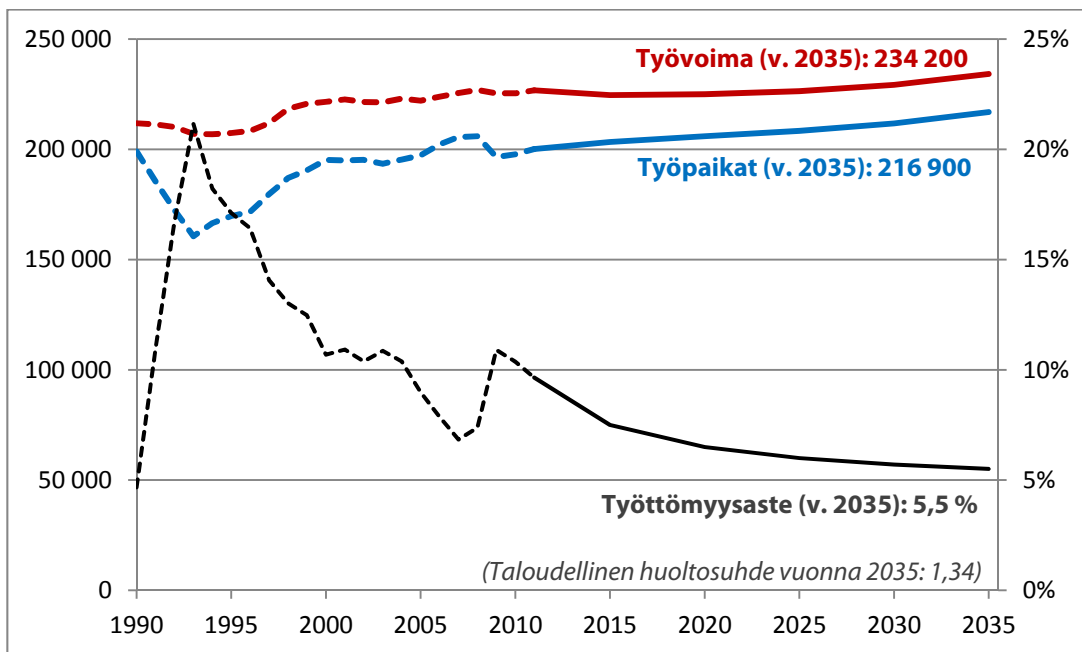
Lähes 20 000 uutta työpaikkaa on erittäin haastava tavoite, jonka toteutumiseen on syytä suhtautua varauksella. Varsinais-Suomesta suuntautuu kuitenkin huomattava työssäkäyntiliikenne Uudellemaalle, ja tämä kehitys on viime vuosina voimistunut. Onkin oletettavaa, että etätöyön yleistyessä

ja Elsa-radan lyhentäessä matka-aikaa Helsinkiin tuntuvasti, työssäkäynti pääkaupunkiseudulla tulee lisääntymään nykyisestä.

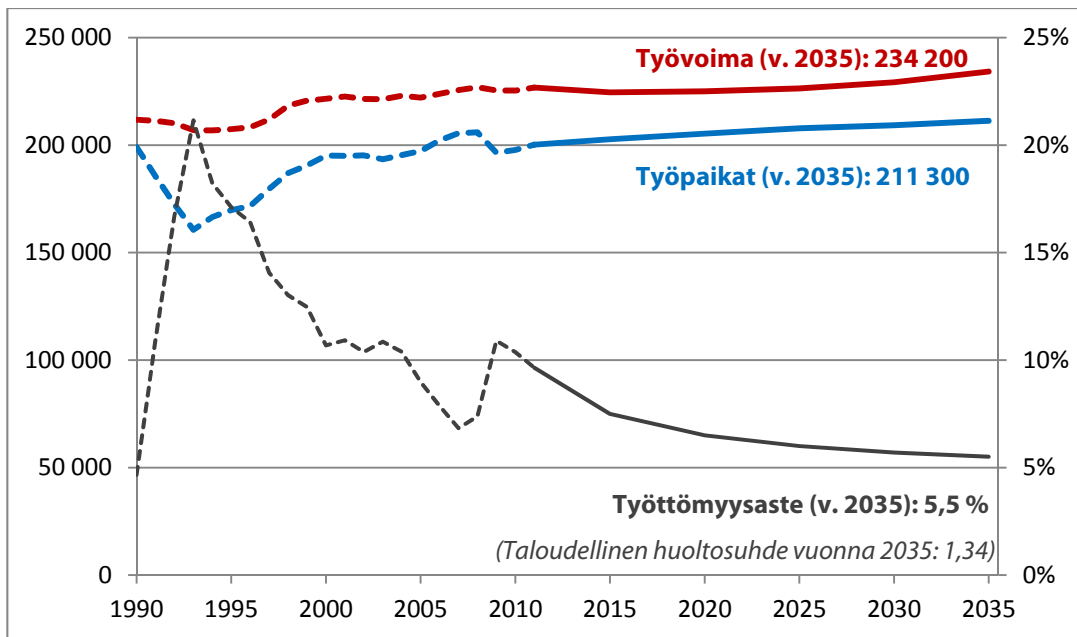
Kolmannessa työllisyyskenaariossa oletetaan, että edellisten skenaarioiden kehityskulkujen lisäksi työssäkäyntiliikenne Uudellemaalle tulee lisääntymään merkittävästi. Skenaarion lähtöoletuksena on, että maakunnan negatiivinen nettopendelöinti tulee yli kaksinkertaistumaan nykyisestä, jolloin Varsinais-Suomesta kävisi 10 000 ihmistä enemmän töissä muissa maakunnissa kuin mitä muiden maakuntien asukkaat työskentelevät Varsinais-Suomessa. Tämä vähentää suoraan tarvittavien työpaikkojen määrää siten, että vuonna 2035 uusien työpaikkojen tarve olisi enää noin 11 000.

Kuva 7: Skenaario 1, työttömyys laskee.

Kuva 8: Skenaario 2, työvoiman määrä kasvaa.

Kuva 9: Skenaario 3, pendelöinti pääkaupunkiseudulle kasvaa.

5.4 Maakunnan eri osien erityispiirteet

Varsinais-Suomen keskeisenä erityispiirteenä voidaan pitää maakunnan heterogeenisyyttä. Maakunnasta löytyy sekä Suomen suurimpiin lukeutuva Turun kaupunkiseutu että harvaan asuttua maaseutua, maakunnan pohjoisosissa lähes erämaata. Leimallista Varsinais-Suomelle on kuitenkin tiheä asutusrakenne, ja maakunnassa olikin vielä 1900-luvun puolivälissä yli 70 kuntaa. Nykyisin kuntien määrä on vähentynyt noin kolmannekseen. Tähän joukkoon mahtuu yhä sekä muutaman tuhannen asukkaan pikkukuntia että kuntaliitosten myötä kasvaneita suurkuntia.

Varsinais-Suomi on heterogeeninen myös luonnonoloiltaan. Maakunnan erityispiirteenä on erittäin rikkonainen, maailmankin luokassa ainutlaatuinen saaristo, joka jakautuu suurten saarten hallitsemaan sisäsaaristoon ja karuun kallioluotojen täplittämään ulkosaaristoon. Saaristomaisuus jatkuu myös mantereen puolella, jossa paikoin korkeatkin kallioiset mäet puhkovat savitasankoja. Kurjenrahkan kansallispuistosta löytyy puolestaan eteläisen Suomen oloissa suuria yhä koskemattomia suoalueita.

Maakunta kuuluu ilmastollisesti Suomen leudoimpaan alueeseen, minkä seurauksena suuri osa viljavista savitasangoista on aikojen kuluessa raivattu pelloiksi. Maanviljelyllä onkin perinteisesti ollut merkittävä rooli Varsinais-Suomen sisäosissa, kun taas saaristossa kalastus on ollut keskeinen elinkeino. Maanviljely on maakunnassa yhä elinvoimaista, joskin sen työllistävä vaikutus on vähentynyt merkittävästi koneellistumisen myötä.

Erytisesti maakunnan rannikkovyöhykkeellä teollisuus kasvoi merkittäväksi elinkeinoksi jo 1800-luvun lopulla ja on sitä yhä. Perinteisiä teollisuudenaloja on ollut muun muassa telakkateollisuus, mutta nykyisin esimerkiksi lääketeollisuus kuuluu maakunnan menestyvimpiin elinkeinoihin. Kuten muuallakin Suomessa kauppa ja palvelut ovat kuitenkin maakunnan suurin työllistäjä. Maakunnan alueelliset erityispiirteet näkyvät myös palveluelinkeinoissa: siinä missä matkailupalvelut ovat merkittävässä asemassa saaristossa, keskittyy Turun seudulle suurin osa maakunnan liike-elämän erityispalveluista sekä kaikki korkeakoulut.

Varsinais-Suomi muodostuu viidestä seutukunnasta, joista kaikilla on aluerakenteen kannalta varsin luontevat keskuksensa. Kaikilla on myös omat erityispiirteensä. Salon, Turun ja Vakka-Suomen seutukunnat muodostavat maakunnan rannikkoalueen teollisen vyöhykkeen. Loimaan seutukunta on sen keskuskaupunkia lukuun ottamatta varsin maaseutuvaltainen. Myös Turunmaa on maaseutuvaltainen, mutta se poikkeaa selvästi muusta maakunnasta paitsi saariston osalta myös ruotsin kielen vahvan aseman kautta.

Loimaan seutukunta (37 000 asukasta) on maakunnan maatalousvaltaisinta aluetta, ja noin joka kahdeksas seudun työpaikoista onkin alkutuotannossa. Jalostus, erityisesti metalliteollisuus, kattaa noin kolmanneksi seutukunnan työpaikoista. Loimaan seudulle on ominaista pienten ja keskisuurten yritysten suuri osuus seudun yrityskannassa. Salon seutukunnan (64 000 asukasta) elinkeinorakenteessa jalostuksella on merkittävä asema, joskin sen merkitys on vähentynyt jonkin verran matkapuhelinteollisuuden rakennemuutoksen myötä. Salon seudun vahvuutena on kuitenkin sijainti Turun ja Helsingin välissä hyvien liikenneyhteyksien ja pohjoisen kehityskäytävän varrella.

Turun seutukunnassa (317 000 asukasta) asuu kaksi kolmasosaa ja pelkästään Turussa yli kolmasosa maakunnan väestöstä. Turku on maakuntakeskuksena koko maakunnan veturi. Seutukunnan elinkeinorakenne on monipuolinen. Seutukunnassa on vahvaa osaamispääomaa, ja erilaiset palveluelinkeinot muodostavatkin yli kolme neljäsosaa seudun työpaikoista. Elinkinoelämän kehittämisen näkökulmasta avainasemassa ovat alueen vahvat toimialat: meriklusteri ja bioala, erityisesti lääketeollisuus. Turun seutu on myös Varsinais-Suomen liikenteellinen solmukohta, jossa valtatie ja raideliikenne kohtaavat kansainvälisen lentoaseman ja maakunnan vilkkaimmat satamat.

Turunmaan (23 000 asukasta) elinkeinorakenne painottuu niin ikään palveluihin. Erityisesti matkailuala on kyennyt hyödyntämään ainutlaatuista saaristoympäristöä ja on viime vuosina kasvanut selvästi. Alueella on kuitenkin myös merkittävää teollista toimintaa, josta keskeisenä seutukuntakeskuksessa Paraisilla sijaitseva kalkkitehdas. Vakka-Suomessa (31 000 asukasta) jalostuksen osuus elinkeinorakenteessa on maakunnan korkein, mutta myös alkutuotanto on merkittävässä asemassa. Vakka-Suomi poikkeaa muista Varsinais-Suomen seutukunnista siinä, että siellä seutukuntakeskuksen asema ei ole yhtä yksiselitteinen kuin muilla seuduilla, vaan Uusikaupunki muodostaa yhdessä Laitilan kanssa seudun merkittävimmät asutuskeskittymät.

5.6 SWOT

SWOT		SISÄISET TEKIJÄT	
KOMPASSI 2011-2014/2030		VAHVUUKSET (V)	HEIKKOUKSET (H)
<p>++ TOTEUTUNUT POSIT. KEHITYS ++</p> <p>+ ALKU NÄKYVISSÄ / JOTAIN YRITETTY +</p> <p>- VÄIJY NURKAN TAKANA / EI OTETTA -</p> <p>-- TOTEUTUNUT NEGAT. KEHITYS --</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Rikas historia, kulttuuriympäristö - Monipuolinen luonto ja edullinen ilmasto - Tuottava maaseutu ja ainutlaatuinen saaristo - Vahva koulutus- ja tutkimuskeskittymä - Monipuolinen elinkeinorakenne - Hyvä sijainti ja liikenteellinen saavutettavuus (meritse, lentäen, rautateitse, maanteitse) - Alueen kaksikielisyys 	<ul style="list-style-type: none"> - Vahvat kuntarajat ja yhteistyön vaikeus - Alueen heikko imago - Kärkiyritysten suhdanneherkkyys - Julkisen liikenteen puutteellinen palvelutaso (rautatiet, joukkoliikenne) - Alueen työllisyysongelmat (mm. korkeasti koulutettujen työpaikkojen vähäisyys) - Palvelujen heikkeneminen - Yhdyskuntarakenteen osittainen hajanaisuus - Vesistöjen tila
ULKOISET TEKIJÄT	MAHDOLLISUUDET (M)	Ylivoimatekijät (V+M)	Heikkoudet vahvuuksiksi (H+M)
	<ul style="list-style-type: none"> - Teknologinen kehitys - Liikkuvuuden lisääntyminen / monikulttuuristuminen - Tutkimuksen ja kehitystyön kansainvälistyminen - EU:n toimintapolitiikka (ml. Itämeristrategia) - Lähialueiden taloudellinen kasvu - Logistiikan kehittäminen - Uudet vientimahdollisuudet (mm. osaaminen) 	<ul style="list-style-type: none"> - Alueen sijainnin hyödyntäminen Itämeren rannalla ja logistisen aseman vahvistaminen - Huippuosaamiseen ja koulutukseen panostaminen etenkin maakunnan vahvoilla osaamisalueilla - Kansainvälisen pk-yrittäjyyden lisääminen ja yhteistyöverkostojen kehittäminen - Matkailun mahdollisuuksien hyödyntäminen erityisesti saaristossa - Panostaminen kulttuuriin ja luoviin aloihin - Ympäristön käyttäminen vetovoimatekijänä 	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyökulttuurin ja maakuntaidenteetin vahvistaminen - Maatalouden mahdollisuuksien hyödyntäminen (agribisnes) - Riskirahoituksen lisääminen ja innovaatioiden kaupallistaminen - Siirtolaisten kotouttaminen ja osaamisvoimavaran hyödyntäminen - Liikenneverkon vahvistaminen ja joukkoliikenteen uudet ratkaisut - Aktiivinen työllisyyspolitiikka
	UHAT (U)	Uhat hallintaan (V+U)	Katastrofialueet (H+U)
	<ul style="list-style-type: none"> - Markkinoiden kansainvälistyminen - Ilmastonmuutos ja ympäristön kuormittuminen - Julkisen talouden heikkeneminen ja kansainvälisen talouden epävarmuus - Kansainvälisen rikollisuuden lisääntyminen - Alueellinen keskittyminen - Väestön ikääntyminen - Vähäinen kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin 	<ul style="list-style-type: none"> - Osaamisen vahvistaminen kansainvälisillä markkinoilla - Uudet energiaratkaisut ja uusiutuvien energiavarojen käytön lisääminen - Kasvuhakuisten yritysten tukeminen - Vesien suojelutoimenpiteiden tehostaminen - Ikääntyvien voimavarojen hyödyntäminen - Maakunnan osa-alueiden kehityksen turvaaminen - Uusien teknologioiden hyödyntäminen - Osallisuuden lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Avaintoimialojen alasajo (esim. telakkateollisuuden loppuminen) - Aikutuotannon toimintaedellytysten loppuminen ja maaseudun autioituminen - Julkisen hallinnon lamaantuminen taloudellisten voimavarojen puuttuessa - Väestön polarisoituminen ja radikalisoituminen - Ympäristön ylikuormittuminen - Huoltosuhteen jyrkkä heikkeneminen

Kuva 10: Edellisen maakuntastrategian SWOT-analyysin toteutumisen.

6. Kansainväliset, kansalliset ohjelmat ja alueelliset erityisohjelmat

6.1 EU-ohjelmat

EU:n alue- ja rakennepolitiikalla sekä maaseutupolitiikalla täydennetään ja tuetaan kansallista aluekehittämistä. EU-ohjelmat ovat myös tärkeä väline maakuntastrategian toteutuksen rahoittamisessa. Suomen rakennerahastostrategia määrittelee ne tavoitteet ja painopisteet, joiden perusteella eri kehityshankkeille myönnetään rahoitusta. EU:n uudella ohjelmakaudella 2014–2020 alueellisten rakennerahasto-ohjelmien rahoitustaso tulee Varsinais-Suomessa vähenemään huomattavasti, noin 35 %. EU:n asettamien selkeiden linjauksien johdosta niukkenevaa rahoitusta on kuitenkin mahdollista jakaa tehokkaasti. Rakennerahoituksen väheneminen lisää kuitenkin myös tarvetta muiden rahoituslähteiden hyödyntämiseksi ulkoisen rahoituksen saamisessa. Myös kansallisesti rahoitettava maakunnan kehittämisraha on laskenut tuntuvasti viime vuosina.

Rakennerahastojen tuki jaetaan kansallisen Eurooppa 2020 -strategian mukaisesti temaattisille tavoitteille. Pk-yritysten kilpailukykyyn parantamiseen on kohdistettu n. 40 % ja tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja innovoinnin tukemisen tavoitteeseen n. 53 % EAKR-rahoituksesta. Edellä

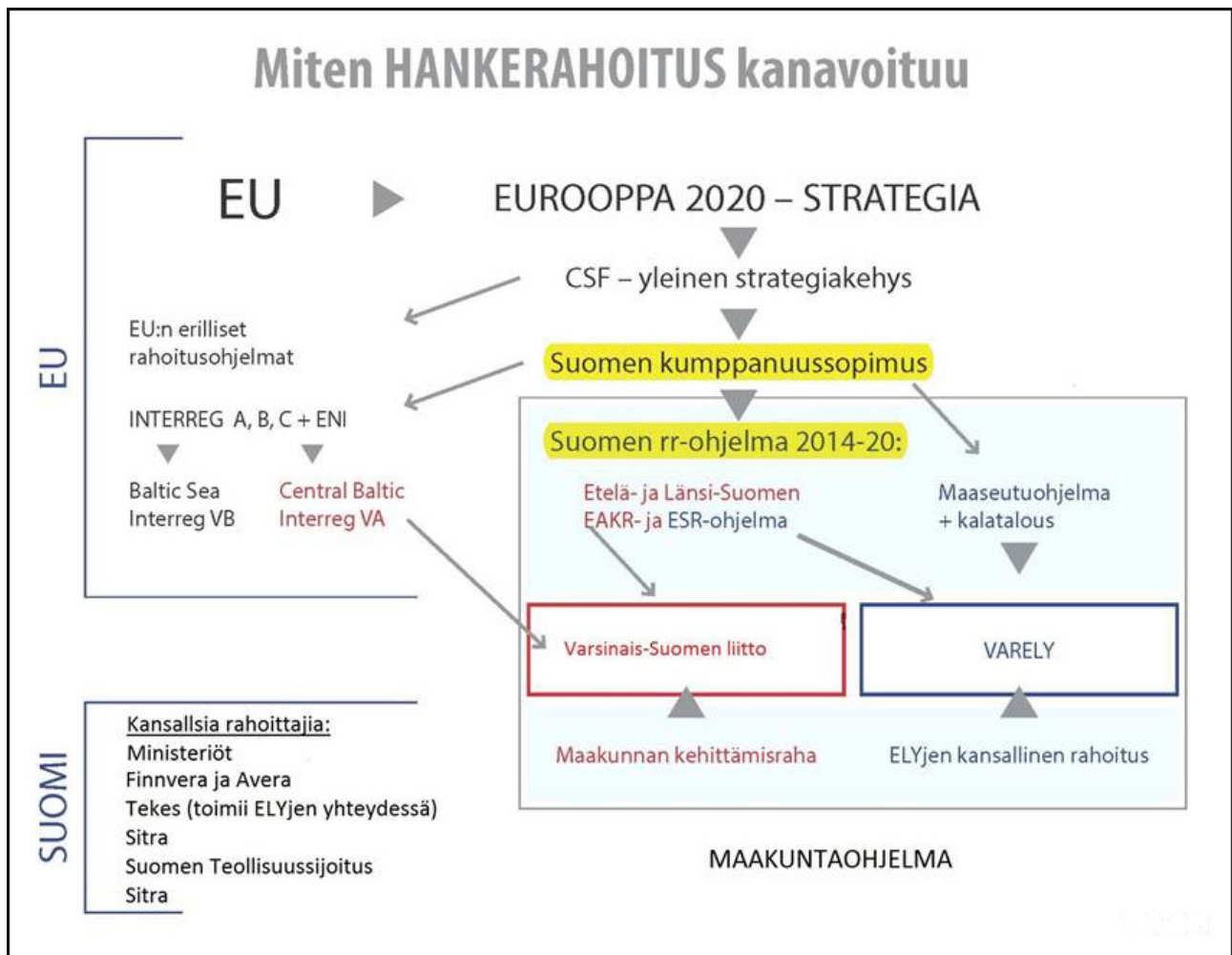
mainittujen toimintatapojen sisällä vähintään 25 % varoista kohdennetaan vähähiiliseen talouteen. ESR:n rahoituksesta on kohdistettu 47 % työllisyyden edistämisen ja työvoiman liikkuvuuden tukemiseen, kolmannes koulutuksen, ammattitaidon ja elinikäisen oppimisen tukemiseen ja 20 % sosiaalisen osallisuuden ja köyhyyden torjunnan tavoitteeseen.

EU:n maaseutuohjelma on rakennettu Eurooppa 2020 -strategian mukaiseksi etsien älykästä, vihreää ja osallistavaa kasvua. Uuden maaseudun kehittämisohjelman tavoitteena on tukea laajasti maaseudun uudistumista ja tuottavuuden kasvua. Tuotteiden tulee sisältää yhä enemmän palvelua ja palvelutuotannon pitää laajentua myös maaseudulla. Ohjelmaluonnoksen mukaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 kokonaistaso julkisen rahoituksen osalta kasvaa hieman.

Alueellamme voidaan käyttää Central Baltic V A, Baltic Sea V B Interreg-ohjelmien rahoitusta, joiden osalta määrärahat tulevat jonkin verran kasvamaan. Keskisen Itämeren Interreg-ohjelmalla tuetaan rajat ylittävää yhteistyötä, erityisesti pk-yritysten kehittämiseen, luonnonvarojen tehokkaaseen käyttöön ja ympäristönsuojeluun, saavutettavuuteen sekä koulutukseen ja elinikäisen oppimiseen liittyviä yhteistyötoimia. Itämeren alueen ohjelmalla puolestaan tavoitellaan tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja innovoinnin vahvistamista, ympäristön suojelemista ja luonnonvarojen käytön tehokkuuden parantamista sekä kestävän liikenteen edistämistä.

EU:n erillisohjelmat eroavat rakennerahastotoimista siinä, että ne ovat koko unionin laajuisia ja edellyttävät aina jonkinasteista kansainvälistä yhteistyötä. EU:n suorat erillisohjelmat eli rahoitusohjelmat ovat yksi osa ulkoisen rahoituksen valikoimaa. Horisontti 2020 -ohjelma keskittyy huipputason tieteeeseen, kilpailukykyiseen teollisuuteen ja parempaan yhteiskuntaan. Erasmus+ -ohjelman tavoitteena on mm. tukea nuoria hankkimaan itselleen enemmän ja parempia taitoja opiskelemalla ja työharjoittelemalla ulkomailla. COSME-ohjelmalla tuetaan mm. hankkeita, jotka parantavat EU:n yritysten kilpailukyvyn ja kestävyiden reunaehtoja, pk-yritysten rahoituksen saatavuutta sekä yritysten pääsyä markkinoille.

Luova Eurooppa -ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan kulttuuri- ja luovia aloja. Kansalaisten Eurooppa -ohjelmalla pyritään edistämään aktiivista eurooppalaista kansalaisuutta. LIFE-ohjelmalla halutaan edistää uudenlaisia ympäristö- tai ilmastostrategioita tai toimintasuunnitelmia. Sosiaaliset muutokset ja innovaatiot -ohjelma tukee jäsenmaiden työllisyys- ja sosiaalisten uudistusten suunnittelua ja täytäntöönpanoa. Kansanterveysohjelmalla tuetaan EU:n terveysstrategian tavoitteita, joilla halutaan edistää terveydenhuoltoalan työllisyyttä, innovaatiota ja kestävyttä.

Kuva 11: Rahoituksen kanavoituminen

6.2 Älykäs erikoistuminen

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt huomioimaan yhtenä elementtinä maakuntaohjelmien laadinnassa Euroopan komission ehdottaman älykkään erikoistumisen (smart specialisation) strategian. Se on myös yksi Suomen rakennerahasto-ohjelmille asetettu ennakkoehto ohjelmavarojen täysimääräiselle hyödyntämiselle. Älykäs erikoistuminen lisää EU:n rahoituksen lisäarvoa, vaikutusta ja näkyvyyttä. Sillä taataan taloudellinen kannattavuus aikoina, jolloin budjetit ovat tiukkoja ja julkisia varoja on niukasti. Jos rahoitusta levitetään liian ohuelti kaikkiin mahdollisiin kohteisiin, jää vaikuttavuus helposti vaatimattomaksi. Älykkään erikoistumisen strategiat voivat toimia myös välineenä, jolla pystytään vastaamaan tehokkaasti sosiaalisiin sekä ympäristöä, ilmastoa ja energiaa koskeviin haasteisiin, kuten väestörakenteen muutokseen, luonnonvarojen käytön tehostamiseen, energiavarmuuteen ja ilmastomuutoksen sopeutumiseen.

Älykkäässä erikoistumisessa keskitytään siihen, mikä antaa alueelle parhaan kilpailupotentiaalin. Näin alue pystytään sijoittamaan tietyille maailmanlaajuisille markkinoille ja kansainvälisiin arvoketjuihin. Yksityisten investointien houkuttamisen ja kansainvälisten sijoittajien huomion herättämisen kannalta on tärkeää merkitä alueen asiantuntemus tietyille osaamisalueelle sekä tarjota vakaata ja yhdenmuetä tukea tämän erikoistumisen vahvistamiseen. Älykäs erikoistuminen ei ole

ylhäältä määrätty strategia, vaan yritykset, tutkimuslaitokset ja yliopistot tekevät yhteistyötä määrittääkseen jäsenvaltion tai alueen lupaavimmat erikoistumisalat sekä innovointia haittaavat heikkoudet. Tämän pohjalta kansalliset tai alueelliset viranomaiset laativat asiakirjan, jossa esitetään maalle tai alueelle ehdotettu strategia sekä erityisesti mm. rakennerahastoista suunnitellut julkiset ja yksityiset investoinnit tutkimukseen, teknologian kehittämiseen ja innovointiin. Tämän strategian ei tule perustua eikä sillä tule tähdätä ainoastaan alueelliseen tieteelliseen huippuosaamiseen, vaan sillä on myös tuettava käytäntöön perustuvaa innovointia sekä osaamisen ja innovoinnin omaksumista ja levittämistä.

Euroopan komissio on pyrkinyt luomaan älykkään erikoistumisen käsitteen tueksi ns. S3-alustan, jonka tavoitteena on auttaa alueita ja jäsenvaltioita kehittämään, toteuttamaan ja arvioimaan alueellisia älykkään erikoistumisen strategioita, jotka tarjoavat parhaan mahdollisen tavan vahvistaa kilpailukykyä. Älykkään erikoistumisen strategia tulee rakentaa vankkojen alueellisten vahvuuksien ja teknologioiden päälle. Tarkoitus on tukea tietopohjaisten työpaikkojen ja kasvun luomista johdettavien tutkimus- ja innovointikeskusten lisäksi myös jälkeen jääneillä alueilla ja maaseutualueilla. Strategian tulisi pohjautua vahvaan yritysten, julkisen hallinnon ja tutkimuslaitosten ja yliopistojen väliseen kumppanuuteen sekä sisältää kartoitus potentiaalisesta kumppaneista muilla alueilla ja välttää toisaalta mahdollisia päällekkäisyyksiä. Strategiaa täytyy toteuttaa yrittäjähengen löytämisen kautta eli ottamalla mukaan innovaation keskeiset sidosryhmät ja yritykset.

Älykäs erikoistuminen ei ole uusi asia ja esimerkiksi maakuntastrategian kumppanuusfoorumin toiminta-ajatus pitää sisällään älykkään erikoistumisen periaatteet. Sillä parannetaan ja päivitetään rakennerahastojen ohjelmoinnin olemassa olevia menetelmiä. Uutta on, että komission ehdottaa tällaisten strategioiden asettamista ennakkoehdoksi Euroopan aluekehitysrahaston rahoituksen saamiselle. RIS3-strategioilla varmistetaan synergia Euroopan unionin politiikan ja rahoituksen välillä. Niillä täydennetään kansallisia ja alueellisia ohjelmia ja yksityisiä investointeja. Sillä vahvistetaan strategista ohjelmasuunnittelua ja tulossuuntautuneisuutta. RIS3-strategiat vaativat älykkäitä, strategisia valintoja sekä näyttöön perustuvaa päätöksentekoa. Painopisteiden määrittäminen perustuu strategiaan tietoihin alueen varoista, haasteista, kilpailueduista ja huippuosaamis-potentiaalista.

6.3 Kansalliset erillisohjelmat

6.3.1 Suurten kaupunkiseutujen kasvusopimus

Hallitusohjelman aluekehittämisen linjauksia tarkennettiin valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämistavoitteista vuosille 2011–2015. Tavoitepäätöksessä aluekehittämisen erityiskysymyksenä nostettiin esille metropolialueen ja suurten kaupunkiseutujen kehittäminen. Hallitusohjelman ja tavoitepäätöksen pohjalta valmisteltiin kaupunkipolitiikan toimenpideohjelma vuosille 2012–2015. TEM:n 26.6.2012 hyväksymässä toimenpideohjelmassa määriteltiin kaupunkipolitiikan keskeiset tehtävät ja toimenpiteet hallituskaudeksi. Sopimuksia valtion ja kaupunkien kesken päätettiin tehdä kolmesta kehittämisteemasta: 1) kasvu 2) maankäyttö ja liikenne (MAL) sekä 3) sosiaalinen eheys.

Kataisen hallitusohjelmassa painotetaan kaupunkivetoista kehittämistä ja sopimusperusteista kaupunkipolitiikkaa: Kaupunkiseudut toimivat vahvoina alueidensa vetureina, monipuolisina ja kansainvälisesti kilpailukykyisinä elinkeino-, innovaatio- ja osaamisympäristöinä sekä työssäkäyntialueina. Seudut tasapainottavat aluerakennetta ja toimivat maan sisäisessä työnjaossa omiin vah-

vuuksiinsa erikoistuneina alueina. Keskuskaupunkien roolia ja vaikuttavuutta oman alueensa kestävälle hyvinvoinnille ja kilpailukyvyllä vahvistetaan.

Kasvusopimusmenettelyllä pyritään aikaansaamaan talouden ja elinkeinoelämän kasvua kaupunkiseuduilla. Kasvusopimuksilla vahvistetaan suurten kaupunkiseutujen kansainvälistä kilpailukykyä ja roolia alueidensa ja Suomen talouden vetureina. Sopimuksella edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä siten, että tavoitteina ovat merkittävät kasvuhyppäykset, uudistuminen ja kansainvälistyminen kestäväällä tavalla. Tarkoitus on erityisesti strategisesti isojen kokonaisuuksien synnyttäminen kaupunkiseutujen ja valtion kumppanuudella. Kaupunkiseudut vastaavat itse omien tavoitteidensa ja painopisteidensä määrittelystä. Sopimiskausi on 2013–2015, mutta kaupungeilla on ollut mahdollisuus esittää strategisesti pitkäjänteisempiäkin suunnitelmia, sillä sekä INKA:n että EU-ohjelmien ohjelmakausi on 2014–2020.

Hallinnon ja aluekehityksen ministeriryöryhmä päätti 3.10.2013 valtion ja kaupunkien välisistä kasvusopimuskaupungeista. Valtio tekee kasvusopimukset 12 suurimman kaupunkiseudun kanssa, joiden joukkoon Turun kaupunkiseutu lukeutuu. Valitut kaupunkiseudut tuottavat 2/3 maan bruttokansantuotteesta.

Valtion ja Turun kaupunkiseudun välinen kasvusopimus 2013–2015 allekirjoitettiin joulukuussa 2013. Sopimusosapuolet edistävät seuraavien strategisten painopisteiden toteuttamista:

1. Rohkeasti kehittyvä Turun kaupunkiseutu Pohjoisen kasvukäytävällä
2. Korkeakoulu- ja opiskelukaupunki Turku – osaamisen ja luovuuden vahva liitto
3. Elinvoimaa kilpailukyvyllä ja hyvinvoinnilla – uuden kasvun lähteet.

6.3.2 Innovatiiviset kaupungit -ohjelma

Globaali kilpailun kiristyminen, energia- ja ympäristöhaasteet, teknologian nopea kehittymien sekä julkisten talouksien kestävyysvaje ovat ajaneet monia Euroopan maita arvioimaan ja uudistamaan elinkeinoja innovaatiopolitiikan välineitään. Suomessa erityisenä haasteena on ICT-klusterin raju rakennemuutos, pk-yritysten viennin heikkous ja väestön muita maita nopeampi ikääntyminen. Menestyminen globaalissa innovaatiokilpailussa edellyttää toimivia innovaatioympäristöjä. Kysymys on pitkälti siitä, miten Suomessa voidaan vauhdittaa uusien yritysten syntymistä ja yritysten innovaatiotoimintaa tarjoamalla uudentyypisiä kehitysympäristöjä ja parasta mahdollista osaamista. ICT-alan rakennemuutoksen myötä vapautuva osaaminen tarjoaa poikkeuksellisen hyvät lähtökohdat myös uusille kansainvälisille toimijoille tutkimus- ja tuotekehitystoimintojen avaamiseen Suomeen. Tämä edellyttää uudenlaista aktiivisuutta ja verkostomaista yhteistyötä Invest in -toiminnoissa.

Kaupunkipolitiikan toimenpideohjelman 2012–2015 yksi kolmesta teemasta on kaupunkien uudistumis- ja kilpailukyvyllä vahvistaminen. Kilpailukyvyllä vahvistamisessa tavoitteena on uudistumiskyvyn vahvistaminen suhteessa muuttuneeseen toimintaympäristöön. Uudistumiskyvyn vahvistamisen kannalta on tärkeää luoda vetovoimaisia innovaatiokeskittymiä, kehittää kaupunkien ja korkeakoulujen strategista yhteistyötä ja kannustaa kaupungeja käyttäjälähtöiseen innovaatiotoimintaan. Tavoitteena on kehittää rakennemuutoksen ennakkoinnin ja hallinnan työkaluja, kaupunkiseutujen sisäisiä, välisiä ja kansainvälisiä liikenneyhteyksiä, hyödyntää kulttuuria, luovia aloja ja tapahtumia kaupunkien kehittämistyössä, tehostaa valtion ja suurten kaupunkien yhteistyötä viennin edistämiseksi sekä investointien houkuttelemiseksi. Tavoitteena on myös edistää kaupun-

kien vihreää kasvua ja vähähiilistä yhdyskuntakehitystä sekä luoda vetovoimaisia kaupunkiympäristöjä.

Innovatiiviset kaupungit (INKA) -ohjelma 2014–2020 on keskeinen osa politiikkatoimia, joilla jatkossa vahvistetaan alueellisia innovaatiokeskittymiä. Keskittymäpolitiikan kokonaisuus muodostuu kolmesta toisiaan täydentävästä osasta: INKA-ohjelmasta, suurimpia innovaatiokeskittymiä koskevasta valtion ja kaupunkiseutujen neuvottelumenettelystä ja kasvusopimuksesta. INKA-ohjelman tavoitteena on tukea innovaatiopolitiikan kansallisten ja aluelähtöisten toimien synergiaa kansainvälisesti vetovoimaisten innovaatiokeskittymien luomiseksi. Kansalliset ja alueelliset voimavarat ja toimenpiteet yhdistävänä ja paikallislähtöisinä toimina uusi ohjelma täydentää muita keskeisiä innovaatiopolitiikan erityisiä instrumentteja kuten Tekes-ohjelmia ja strategisen huippuosaamisen keskittymiä (SHOKit). Innovaatiokeskittymien vahvistamiseen voidaan käyttää myös tulevan rakennerahastokauden varoja. Ohjelma tukee kaupunkiseutujen erikoistumista vahvuksiinsa ja kansainvälisesti merkittävän osaamisen kasaantumista kannustamalla keskittymiä strategisten painopistevalintojen tekemiseen ja laajapohjaiseen julkisen sektorin ja elinkeinoelämän väliseen yhteistyöhön.

Toiminta-ajatuksena on synnyttää osaamislähtöistä liiketoimintaa luoden ja hyödyntäen uudentyyppisiä kehitysympäristöjä valtion, yritysten ja kaupunkiseutujen yhteistyönä. Uudella liiketoiminnalla tarkoitetaan uusien yritysten syntymistä tai nykyisten yritysten liiketoiminnan merkittävää uudistumista. Ohjelmalla pyritään toteuttamaan isoja pilotti- ja kehittämishankkeita sekä rakentamaan paikallisilla toimilla entistä parempia toimintaedellytyksiä innovaatiotoimijoiden ankuroitumiselle suomalaisiin keskittymiin. Osaamislähtöistä uutta liiketoimintaa halutaan edistettävän ajanmukaisilla kehitysympäristöillä, edelläkävijämarkkinoilla sekä tehokkaalla kansallisella ja kansainvälisellä verkottumisella. Tavoitteena on aikaansaada kokonaan uudentyyppisiä avauksia paikallisten innovaatiokeskittymien vahvistamiseksi. Investoinnit merkittäviin kehitysympäristöihin lisäävät innovaatiokeskittymien kansainvälistä vetovoimaisuutta. Kehitysympäristöinä voivat toimia erilaiset uudentyyppiset kehittämisalustat, joilla vauhditetaan uusien yritysten tai uuden liiketoiminnan syntymistä.

Ohjelman vuosittaisen perusrahoituksen arvioidaan kaudella 2014–2020 olevan yhteensä noin 20 miljoonaa euroa, josta valtion perusrahoitus on noin 10 miljoonaa euroa vuodessa ja kaupunkien yhteensä noin 10 miljoonaa euroa. Kaupunkiseutukohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet laaditaan paikallisten kehittämistarpeiden ja mahdollisuuksien pohjalta ja yhteen sovitetaan kansallisten linjausten kanssa. Tavoitteena on aikaansaada paikallisesti merkittävä kehittämisharppaus aikaisempaan tilanteeseen verrattuna ja säilyttää kehitysdynamiikka koko ohjelmakauden ajan. Edellä mainittu innovaatiokeskittymien neuvottelumenettely tarjoaa suurimmille kaupunkiseuduille mahdollisuuden kärkihankkeiden vauhdittamiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyi aiehaun ja hakijoiden kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella 17.6.2013 ohjelmaan viisi temaattista painopistealuetta ja nimesi niiden toteutuksesta vastaavat keskittymät: Tulevaisuuden terveys/Oulu (kumppanit Kuopio, Pääkaupunkiseutu, Tampere ja Turku), Biotalous/Joensuu (kumppaneina Jyväskylä ja Seinäjoki), Kestävät energiaratkaisut/Vaasa (kumppanit Lappeenranta ja Pori), Älykäs kaupunki ja uudistuva teollisuus/Tampere (kumppaneina Lahti, Oulu, Pääkaupunkiseutu ja Turku) ja Kyberturvallisuus/Jyväskylä. Uusilla teemoillaan INKA korvaa osittain nykyisen Osaamiskeskusohjelman, jossa Turku on johtanut Terveysten bioklusteria ja Meriklusteria kansallisesti. Turku haki INKA-ohjelmasta vetovastuuta bioteknologiaan sekä teollisuudesta meriklusteriin, elintarvikkeisiin ja vihreän teollisuuteen. Vaikka valinnat

kohdistuivat Tulevaisuuden terveyden osalta Ouluun ja Uudistuvan teollisuuden osalta Tampereelle, Turku on mukana kumppanina molemmissa kokonaisuuksissa.

Tulevaisuuden terveyden osalta Turku haluaa kumppanina rakentaa räätälöityä terveyttä ja hyvinvointia. Käytännön työ keskittyy lääkekehityksen ohella diagnostiikkaan sekä sairauksia ehkäisevään innovointiin; toiminnallisiin ja interaktiivisiin materiaaleihin sekä Auria Biopankkiin. Sekä lääkekehitys että materiaali- ja kemian prosessitekniikka ovat Turussa tutkimuksellisesti korkeaa tasoa. Biotieteitä ja insinööritieteitä yhdistelemällä voidaan luoda täysin uutta liiketoimintaa. Auria Biopankki avaa uuden aikakauden paitsi yksilöille, myös tutkimukselle ja yrityksille, kun näyte- ja tietovarannot saadaan palvelemaan nykyistä kohdennetumpaa terveydenhoitoa. BioTurun vahva yrityskanta ja kansainvälistymiskokemukset tuovat osaamista koko verkoston kaupallistamismestykseen tähdittäessä.

Varsinais-Suomen maakuntastrategiassa kumppanuusajattelu tuo eri tasojen ohjelmat ja kehittämissstrategiat yhteen ja antaa niille maakunnallisen statuksen.

6.4 Maakunnan muut ohjelmat

Varsinais-Suomen maakuntastrategiaa laadittaessa on otettu huomioon muun muassa seuraavat maakunnalliset strategiat ja ohjelmat.

Varsinais-Suomen matkailuohjelma 2013–2020

Varsinais-Suomen koulutusstrategia 2015+

Varsinais-Suomen ilmasto- ja energiastrategia

Lounais-Suomen ympäristöohjelma 2020 (valmisteilla)

Varsinais-Suomen liikennestrategia sekä Turun kaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (valmisteilla)

OSA III – LIITTEET

Liite 1. Aikaisempien ohjelmien toteutuminen ja vaikuttavuus

1.1 Maakuntaohjelmaa 2011–2014 koskeva arvio

Ramboll Management Consulting Oy toteutti arvion maakuntaohjelmakaudesta 2011–2014 Länsi-Suomen maakunnissa ja Varsinais-Suomessa syksyn ja kevään 2012–2013 välisenä aikana. Arvioinnin kohteena oli maakuntaohjelmien toteutus ja vaikuttavuus Varsinais-Suomen lisäksi Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan maakunnissa. Arviointi koski maakunnittaisen sekä yhteisen kokonaisarvion maakuntaohjelmatyön toimivuudesta alueen kehittämisen välineenä.

Arvio maakuntaohjelmakaudesta pitää maakunnallisen suunnittelujärjestelmän uudistamista tarpeellisenä. Pääasiassa asiantuntijahaastatteluihin ja sähköiseen kyselyyn perustuneessa arvioissa maakuntaohjelman laaja sateenvarjorooli koetaan ongelmallisena ja ohjelmapainopisteisiin toivotaan terävöittämistä ja tiukempia valintoja. Ohjelman yhteen kokoavaa luonnetta pidetään hyödyllisenä mutta ohjaavuutta samalla heikkona. Ongelmana on, ettei maakuntaohjelmalla pystytä vaikuttamaan kuin suoraan maakuntaohjelman piiriin kuuluviin toimijoihin ja prosesseihin. Erityisesti kansallisella tasolla tehdään päätöksiä riippumatta maakuntien painopistevalinnoista.

Ohjelman avaaminen ulkoisille vaikutteille nousi esille arvioinnin aikana eri yhteyksissä, sillä ohjelmatyö nähdään usein sisäänpäin lämpiävänä. Toimintatapojen ja menetelmien kehittelyssä ja uudistamisessa tulisi toimia aktiivisemmin. Myös näyttöä ja tutkimustietoa, samoin kuin ennakkotietoa tarvitaan lisää, jotta maakuntaohjelma perustuisi kattavaan alueanalyysiin. Järjestelmän ja ohjelmatyön suuri heikkous on myös valintojen tekemisen vähäisyys. Kehittämiskokonaisuuksien tunnistaminen, muutaman suuremman kokonaisuuden priorisoiminen ja resurssien kohdistaminen lisääisi vaikuttavuutta.

Nykyistä maakuntien aluekehitysjärjestelmää ei pidetä riittävän joustavana tai uusiin nopeasti muuttuviin olosuhteisiin reagoivana. Maakuntaohjelmatyöllä on parhaimmillaan onnistuttu hidastamaan rakennemuutosten äkillisyyttä ja jyrkkyyttä. Maakunnallisen suunnittelujärjestelmän toivotaan jatkossakin säilyttävän ohjaavuutensa mutta mahdollisesti terävöittävän tätä erityisesti budjettiohjaavuutta vahvistamalla. Toisaalta aluetoimijoiden näkökulmasta ideaali olisi maakuntaohjelma, jonka budjetista ainakin osa olisi neuvoteltavissa kesken ohjelmakauden, jotta kaikkea rahaa ei tarvitsisi korvamerkitä etukäteen.

1.2 Maakuntaohjelman toteutuminen

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2011–2014 sisältää kolme toimintalinjaa, jotka liittyvät osaamiseen ja elinkeinoelämään, yhdyskuntarakenteeseen ja toimintaympäristöön sekä hyvinvointiin. Ohjelman seurannan raportissa *Miten maakunta makaa, Varsinais-Suomen maakuntaohjelman seuranta toimenpiteittäin vuonna 2013* on käyty läpi toimenpiteiden toteutumistilannetta.

Varsinais-Suomessa nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamisen haasteena on ollut toimenpiteiden toteuttajien suuri määrä. Ammatilliseen peruskoulutukseen saatiin sen sijaan kasvua OKM:n keväällä 2013 ehdotuksessa järjestäjäkohtaisista opiskelijamääristä. Maakunnan rakennemuutosten hoitamiseksi toteutettiin paljon toimenpiteitä, mutta haasteet uusien kasvualojen synnyttämisessä

jatkuvat. Meri- ja metalliteollisuuden toimialan äkillinen rakennemuutosstatus loppui vuoden 2012 lopussa, vaikka rakennemuutos yhä jatkui. Varsinais-Suomen telakkatyöryhmä vaikutti osaltaan TUI-alusten rahoituksen varmistumiseen ja oli mukana valmistelemaan Turku Seas 2020 meri- ja metalliteollisuuden kilpailukykyohjelmaa. Salon kaupungin status jatkuu vuoden 2015 loppuun. Syyskuussa 2012 valtioneuvosto nimesi myös Kemiönsaaren kunnan äkilliseksi rakennemuutosalueeksi vuoden 2015 loppuun saakka.

Ympäristöministeriö vahvisti maaliskuussa 2013 Varsinais-Suomen maakuntakaavan Loimaan seudun, Turun seudun kehyskuntien, Turunmaan ja Vakka-Suomen alueille. Vahvistamispäätöksen myötä on koko maakunnan alueella voimassa oleva maakuntakaava. Tätä ennen ympäristöministeriö vahvisti Salo–Lohja-ratalinjaa koskevan Varsinais-Suomen vaihemaakuntakaavan. Tuulivoimavaihemaakuntakaavaehdotus hyväksyttiin kesäkuussa 2013 Varsinais-Suomen maakuntavaltuustossa. Turun kaupunkiseudulle laadittu kestävä kehitystä ja alueen vetovoimaisuutta edistävä rakennemalli (RM35) hyväksyttiin yhteiseksi strategiseksi maankäytön suunnittelun linjaukseksi keväällä 2012. Vuoden 2012 valtioneuvoston liikennepoliittisessa selonteossa huomioitiin yhteysvälihanke VT 8 Turku–Pori hallituskaudella 2012–2015 aloitettavana liikenneverkon kehittämishankkeena.

Ruokaketjun kehittämiseen on alueella kohdistettu useita hankkeita. Kalatalouden toimintaedellytysten parantamiseksi on laadittu ammattikalastuksen ja kalankasvatuksen sijainninohjaussuunnitelmat Saaristomerelle ja Selkämerelle. Energia- ja ympäristöala on nimetty yhdeksi lounaisrannikkoyhteistyön lippulaivaksi. TEHO Plus 2011–2013 on jatkanut työtä maatalouden vesistö- ja ympäristökuormituksen vähentämiseksi sekä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Loppuvuonna 2012 perustettiin Varsinais-Suomen luonnonvarafoorumi, jossa maakunnan luonnonvara-, bioenergia-, jäte- ja sivutuotekierron tarpeet ja mahdollisuudet tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena. Kuntien vesihuoltosuunnitelmat ovat Varsinais-Suomessa ajan tasalla, mutta etenkin jätevesiosuuskuntapuolella etenemistä on hidastanut rahoituksen puute.

Lokakuussa 2012 tehty tutkimus (Innolink Research Oy) osoitti, että Turku on noussut Tampereen ohi kiinnostavimpana asuinpaikkakuntana. Maakunnan asema myös Itämeren keskuksena vahvistui, kun Turku-prosessi hyväksyttiin syksyllä 2012 virallisesti osaksi EU:n Itämeristrategiaa. Vuotta 2012 leimasi myös kuntarakennelain ja valtiosuusjärjestelmä uudistuksen valmistelu sekä tarkoituksenmukaisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen selvittäminen. Varsinais-Suomessa sosiaali- ja terveyssektorilla kehitys on ollut viime vuosina huolestuttavaa erityisesti lastensuojelussa ja perhepolitiikassa. Kehitysvammapalvelujen kehittämisessä on tapahtunut edistymistä, mm. yksilöllisen asumisen kehittämisen myötä.

Liite 2. Ympäristöselostus

1. Varsinais-Suomen suunnittelu

Maakunnan suunnittelu pitää sisällään maakuntasuunnitelman, maakuntakaavan ja maakuntaohjelman. Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1991) sekä laki alueiden kehittämiseksi (esitys 190/2013) määrittelevät maakunnan suunnittelun yleiset lähtökohdat ja tavoitteet. Maakuntasuunnitelma- ja ohjelma muodostavat yhdessä maakuntastrategian.

2. Varsinais-Suomen ympäristö nykytila ja sen kehitys

Varsinais-Suomen ympäristön tila, ominaispiirteet, haasteet, ongelmat ja tulevaisuuden näkymät ovat selvitetty laajassa Lounais-Suomen ympäristöstrategia- ja ohjelmaprosessissa. Ympäristöohjelmatyö sen kautta tapahtuva ympäristöarviointi on jatkuva prosessi ja ohjelman toteutusta ja ympäristöntilaa seurataan vuosittaisessa laaja-alaisessa ja vuorovaikutteisessä arviointityössä.

Ympäristön tilan indikaattorit:

<http://ymparisto.lounaispaikka.fi/fi/indikaattorit/>

Ympäristöohjelma:

<http://ymparisto.lounaispaikka.fi/fi/ymparistoohjelma/>

3. Arvioinnin toteuttaminen

Varsinais-Suomen maakuntastrategiaan kuuluvassa maakuntaohjelma 2014–2017 -osassa ei tehty erillistä vaihtoehtotarkastelua, koska se perustuu koko strategiatyössä ja maakuntasuunnitelmassa tehtyihin arvovalintoihin. Ohjelman vaikutustarkastelu on tehty yleisellä tasolla vastaten kysymyksen, mitkä ovat valittujen kärkiteemojen ja niiden merkittävimpien toimenpiteiden vaikutukset.

Maakuntaohjelma-asiakirjassa tehdyt valinnat perustuvat laajaan ja vuorovaikutteiseen prosessiin. Maakuntaohjelman 2014–2017 laadinnassa ympäristövaikutusten arviointi on sisällytetty osaksi ohjelmaprosessia, mutta painottuen ohjelman laatimisen loppuvaiheeseen ja koskien ohjelman luonnosta sekä tulevan ohjelman hyväksymistä.

Mahdollisina vaikutuksina on tarkasteltu ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia sekä yhdyskuntarakenteellisia ja kulttuurisia vaikutuksia. Tausta- ja lähdemateriaalina on ollut Lounais-Suomen ympäristöstrategia ja -ohjelma, sen seuranta-arvioinnit sekä maakuntakaavatyön aineistot, kaavaslostukset ja niiden liitemateriaalit. Vaikutuksen arvioinnissa on myös hyödynnetty mm. liikenejärjestelmäsuunnitelmatyötä, käynnissä olevia ympäristöön liittyviä strategiatöitä sekä useita muita lähteitä.

Maakuntastrategiasta ohjelmaosaan nousseet toimenpiteet tullaan arvioimaan vuosittain tehtävien toteutumisen arvioinnissa ja seurannassa. Maakuntaohjelmassa esitettyjen toimenpiteiden konkretisointi hankkeiksi tapahtuu vasta ohjelman toteutuksen yhteydessä, ja toimenpiteiden varsinainen arviointi on mahdollista vasta siinä vaiheessa. Arviointi tehdään hankekohtaisesti rahoitusvalmistelun yhteydessä. Lisäksi hankkeiden toteuttajien tulee jo hankehakuvaiheessa arvioida kokonaisvaltaisesti hankkeensa vaikutuksia.

4. Varsinais-Suomen maakuntaohjelman 2014–2017 vaikutukset

Maakuntaohjelman perustavoite on yhtäältä mahdollisimman myönteisten vaikutusten saavuttaminen sekä toisaalta kielteisten vaikutusten minimointi kaikilla ohjelman vaikutusalueilla (sosiaaliset, ekologiset, yhteiskuntarakenteelliset/kulttuuriset ja taloudelliset). Maakuntaohjelman toteuttamisella pyritään parantamaan Varsinais-Suomen ympäristön tilaa selvästi sekä luomaan uudet yhdessä toimimisen tavat paremman elinympäristön saavuttamiseksi ja positiivisen kehityksen mahdollistamiseksi. Kestävän kehityksen tahtotilaa luovan maakuntaohjelman vaikutukset ovat jo lähtökohtaisesti vahvasti myönteisiä.

Maakuntaohjelman vaikutukset konkretisoituvat lopulta tavalla, jolla ohjelman esittämiä toimenpiteitä tehdään. Ohjelmavaiheen mahdollisuus vaikuttaa toimenpiteiden yksityiskohtaiseen toteuttamistapaan on rajallinen. Maakuntaohjelmaa toteuttavat hankkeet tulee suunnitella ja suorittaa siten, että niillä on myönteisiä vaikutuksia. Tarvittaessa toimenpiteisiin sovelletaan hankkeista vastaavien toimesta lain mukaista YVA-menettelyä.

Maakuntaohjelman päätoimenpide on kumppanuusfoorumi joka:

- sisältää työpajoja, verkkopalveluita, laajenevia verkostoja, tietoa, toimijoita ja innostuneita ihmisiä.
- tarjoaa keinoja koota ja hallita sirpaloitunutta tietoa.
- tarjoaa kohtaamispaikan hankkeiden ideoijille, jotka etsivät kumppaneita ja toteuttajia.
- auttaa integroimaan maakunnan opiskelijoista muodostuvan suuren resurssin ja antaa mahdollisuuden siirtyä työelämään entistä joustavammin ja tehokkaammin.
- auttaa koordinoimaan, hahmottamaan kokonaisuuden ja luomaan näkemyksen.

Kumppanuusfoorumin kautta Varsinais-Suomi toimii avoimen tiedon ja toiminnan periaatteella, ja kaikkien ääntä kuullaan ihmisten hyvinvoinnin ja maakunnan menestyksen parantamiseksi. Ihmiset ja tieto ovat kumppanuusfoorumin perusta. Foorumi kokoaa yhteen avoimen tiedon sekä tekijät, joiden tavoite on saavuttaa enemmän yhdessä ja tietoa jakamalla. Maakunnan liitto toimii sparraajana ja johtaa maakunnan kehittämistä. Liitto järjestää kumppanuustapaamisia, joissa maakuntastrategian toteutumista edistetään ja esille tulleita ideoita välitetään oikeille tahoille.

Päätoimenpiteen lisäksi taulukossa 1 on arvioitu kaikkien maakuntastrategian neljän kärkiteeman ohjelmalliset toimenpiteet. Strategiassa valitut kärkiteeman ovat seuraavat:

1. Vastuullisuus – tulevaisuus muodostuu valinnoista nyt
2. Yhteistyötaidot – yhdessä rajat ylittäen
3. Saavutettavuus – lähestyttävä Itämeren portti
4. Resurssiviisuus – innovoivaa edelläkävijyyttä

Taulukko 1. Maakuntastrategian 2014–2017 vaikutusten arviointi

	Sosiaaliset	Ekologiset	Yhdyskuntarakenteelliset ja kulttuuriset	Taloudelliset/alue-taloudelliset
PÄÄTOIMENPIDE				
Kumppanuusfoorumi	++	++	++	++
KÄRKITEEMAT JA NIIDEN TOIMENPITEET				
1. Vastuullisuus – Tulevaisuus muodostuu valinnoista nyt				
Luodaan konsepteja, joilla on mahdollista näyttää kuluttajavalintojen voima esim. vähentää ravinnekuormituksia merialueilla tilaan, ja sitä kautta parantaa saaristomme vetoivoimaa ja maakunnan kansainvälistä näkyvyyttä.	++	++	+	+
Luodaan lähitoimijaryhmiä, jotka välittävät hyviä käytänteitä ja tietoa. Esimerkkeinä lähi-ideologiasta ovat lähiruoka, lähienergia ja lähimatkailu.	++	+	++	++
Lisätään innovatiiviseen, uutta luovaan kaa-voitusprosessiin elinkeinoelämän näkökulmaa ja yhteisvastuullisuutta vetovoimaisen ympäristön rakentamisessa.	+	+/0	++	+
Otetaan nuoret ja opiskelijat paremmin mukaan maakunnan kehittämiseen ja päätöksentekoon.	++	+/0	+/0	+/0
Kehitetään nuorten maakunnallinen työ- ja harjoittelumalli: <i>kaikki kesäduunaa</i> esim. hyödyntämällä kummiyritystoimintaa peruskoulujen yläluokilla.	++	+/0	+/0	++
Kehitetään opiskelijoiden työelämätaitoja yhteistyössä niiden toimenpiteiden kanssa, jotka tähtäävät työn- ja opiskelun tiiviimpään yhteyteen.	++	0	+/	++
Kehitetään ympäristön lukutaitoa laajentamalla ympäristökasvatuksen sisältöä käsittelemään oman elinpiirin rakennetun ympäristön merkitys osana maakunnan vetoivoimaa.	+/0	++	++	+/0
2. Yhteistyötaidot – Yhdessä rajat ylittäen				
Otetaan käyttöön eri toimialoilla uusia innostavia yhteistyö- ja vuorovaikutusmenetelmiä, joiden avulla ylitetään maakunnan yleistä kehitystä rajoittavia omien sektoreiden edunvalvontarajoja.	+	+	+	++
Toteutetaan osana aluetietopalvelua maakunnan kansalaisportaali, jota järjestöt ja asukkaat voivat käyttää sekä keskinäiseen viestintään että informaation löytämiseen mm. kansalaisyhteiskunnan palveluista.	++	+/0	++	+

	Sosiaaliset	Ekologiset	Yhdyskuntarakenteelliset ja kulttuuriset	Taloudelliset/alue-taloudelliset
Kehitetään ennakointimenetelmiä osana aluetietopalvelua. Toteutetaan koulutusta enenevässä määrin yhdessä elinkeinoelämän kanssa mm. hyödyntämällä ennakkoluulottomia osaamisyhdistelmiä.	++	+/0	+/0	++
Varmistetaan elinikäisen oppimisen ja täydennyskoulutuksen kilpailukykyisyys kehittämällä opiskelumenetelmiä ja – ympäristöjä mm. erilaisten pilottikokeilujen avulla.	++	+/0	+/0	++
Edistetään yrittäjyyttä ja kasvuyrittäjyyteen tähtäävää toimintaa. Huolehditaan yrittäjyysilmapiiristä sekä verkotetaan toimijoita keskenään. Vahvistetaan yrittäjyyskasvatuksen roolia maakunnan oppilaitoksissa.	+/0	+/0	+/0	++
Luodaan toimiva maakunnallinen yrityspalveluorganisaatio monialaisen huippuosaimisen varmistamiseksi. Kehitetään ensias-teen neuvontaa seutukunnissa.	+/0	+/0	+/0	++
3. Saavutettavuus – Lähestyttävä Itämeren portti				
Luodaan saavutettavuuden ilmapiiri: tulevaisuuden kestävä ja älykäs alue- ja yhdyskuntarakenne edellyttää rajat ylittävää suunnittelu- ja kehittämissyhteistyötä. Edesautetaan sekä henkisten että fyysisten kohtaamispaikkojen luomista, joissa, päättäjät, toimijat, yrittäjät, opiskelijat, sidosryhmien edustajat voivat kohdata ja verkostoitua. Tehostetaan julkisten tilojen monikäyttöä.	++	+/0	++	++
Kehitetään Varsinais-Suomesta kansainvälisten yhteyksien keskus Itämeren alueella. Hyödynnetään pohjoisen kasvukäytävän (Tukholma-Turku-Pietari) mahdollisuuksia.	+/0	+/0	+	++
Kehitetään myyntiosaamista potentiaalisilla ventialoilla.	+/0	0	0	++
Tuotteistetaan koulutusosaamista ja kehitetään yhteistä koulutusvientä mm. maakunnallista koordinaatiota vahvistamalla	+/0	0	0	++
Perustetaan maakuntaan avoin ammat- tiopisto (vrt. avoin korkeakoulu).	+	+/0	0	++
Rakennetaan kestävää vapaa-aikakonseptia, jossa elävä ja elinvoimainen saaristo tarjoaa elämyksiä ympäri vuoden.	+	++	++	++

	Sosiaaliset	Ekologiset	Yhdyskuntarakenteelliset ja kulttuuriset	Taloudelliset/alue-taloudelliset
4. Resurssiviisaus – Innovoivaa edelläkävijyyttä				
Tuetaan materiaali-, energia- ja resurssitehokkaita ratkaisuja ja luodaan edellytyksiä uusiin avauksiin ja olemassa olevien elinkeinojen vahvistumiseen.	+/0	++	+	++
Hyödynnetään julkisen sektorin innovatiivisia hankintoja uusien liiketoimintojen kehittämiseksi ja varsinaissuomalaisen elinkeinoelämän edistämiseksi.	+/0	+/0	+/0	++
Hyödynnetään maahanmuuttajien osaaminen.	++	+/0	++	+
Tuetaan asiantuntijoiden välistä tiedon jakamista. Parannetaan kuntasuunnittelun laatua ja päätöksenteon kokonaisvaltaista vaikutusten arviointia.	++	+	++	++
Kehitetään Varsinais-Suomen vetovoimaa erityisesti vanhojen rakennusten ja ympäristöjen innovatiivisella uudella käytöllä.	++	+	+	+
Edistetään varsinaissuomalaisten hyöty- ja arkiliikuntaa.	++	++	++	++
Merkkien selitys: Selvästi myönteisiä vaikutuksia ++ Lievästi myönteisiä vaikutuksia + Ei merkittäviä vaikutuksia 0 Ei tietoa tai arviointi vaikeaa ?				

4. Maakuntaohjelman valmisteluprosessi ja vuorovaikutus

Maakuntastrategian valmistelu ja vuorovaikutus on kuvattu liitteessä 4. Maakuntastrategian kumppanuusprosessi.

Liite 3. Tavoiteluvut

	2000	2005	2010	Nykytila ¹	2017	2025	2035
Muuttoliike ja väestö							
Asukasluku	447 103	455 584	465 183	467 151	479 100	495 500	513 900
Kuntien välinen nettomuutto	1 047	960	695	295	570	460	320
Nettosiirtolaisuus	297	643	1 068	1 277	1 230	1 610	2 090
Luonnollinen väestönkasvu	223	249	511	140	220	20	-640
Vanhushuoltosuhte	24,4	25,6	28,2	31,9	36,4	42,6	47,4
Kilpailukyky							
BKT/asukas	25 061	29 362	29 556	31 839	34 300	38 800	45 600
Kasvuyritysten määrä	54	53	60	60	60
Viennin osuus tuotannosta	34 %	29 %	30 %	30 %	30 %
Työllisyys							
Työttömyysaste ²	10,7 %	9,0 %	10,4 %	9,6 %	7,0 %	6,0 %	5,6 %
Työllisyysaste ²	66,5 %	66,7 %	66,1 %	67,4 %	70,3 %	72,1 %	74,0 %
Nuorten työttömyys ³	3 323	2 297	2 772	2 777	1 700	1 100	700
Pitkäaikaistyöttömyys ³	7 578	5 375	4 576	5 269	4 000	3 400	3 300
Työpaikkojen määrä ²	195 164	197 219	197 707	200 167	203 800	207 800	213 100
Työvoiman määrä ²	221 583	222 073	225 379	226 756	224 700	226 400	234 200
Osaaminen							
Korkeakoulututkinon suorittaneet	22,9 %	24,9 %	27,3 %	28,1 %	31,0 %	34,0 %	39,0 %
25–29-v. ilman tutkintoa	15,4 %	14,2 %	16,0 %	16,0 %	14,7 %	12,6 %	10,0 %

1) Uusin saatavilla oleva tieto

2) Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

3) TEM, työnvälitystilasto

Liite 4. Maakuntastrategian kumppanuusprosessi

Maakuntastrategiaprosessi alkoi 4.12.2013 järjestetyllä Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2011–2014 arviointi sekä tulevan strategian käynnistämisseminaarilla. Tilaisuuden toteutti Ramboll Management Consulting. Osallistujia oli laajasti edustaen maakunnan keskeisiä toimijoita. 4.2.2013 kokoontunut maakunnan yhteistyöryhmä (MYR) nimesi strategiaa valmistelemaan neljä työryhmää: talous, osaaminen, ympäristö sekä arvot ja ilmapiiri. Työryhmiin kutsuttiin kuhunkin toistakymmentä asiantuntijajäsentä. Puheenjohtajat nimettiin sidosryhmistä ja sihteerit Varsinais-Suomen liitosta.

Talous		Osaaminen	
Esa Lindqvist (pj)	V-S ELY	Liisa Kairisto-Mertanen (pj)	Turun amk
Petteri Partanen/Esa Höglblom (siht)	VSL	Esa Höglblom/Veli-Matti Kauppinen (siht)	VSL
Niko Kynnäräinen	TSEK	Martti Rantala	V-S ELY
Henri Wibom	V-S Yrittäjät	Taru Penttilä	AMK
Teppo Virta	Teknologiategollisuus	Riitta Pyykkö	Turun yliopisto
Leena Arvela-Hellén	Uusikaupunki	Teemu Malinen	V-S yrittäjät
Laura Mattinen	Brahea/VARRU	Antti Virtanen	L-S koulutuskuntayhtymä
Jarmo Järviö (Outi Rannikko)	SAK	Merja Haliseva-Soila	V-S ELY
Hanna Lindholm	V-S ELY	Aino Ukkola	TSEK
Rikumatti Levomäki(Erik Lehtonen)	Science Park	Petra Peltonen	TYT
Jari Lähteenmäki	Kauppakamari	Esko Poikela	Turun seudun
Jean-Mikael Öhman	Åbo Akademi	Marjut Polviander	AKAVA
Lassi Liippo	V-S ELY	Piia Alvesalo	Sivistystyönantajat
		Tero Piispanen	Turku Science Park
Arvot ja ilmapiiri		Ympäristö	
Olli Hietanen (pj)	Turun yliopisto	Timo Hintsanen (pj)	Turun kaupunki
Veli-Matti Kauppinen/Petteri Partanen (siht)	VSL	Kaisa Äijö/ Timo Juvonen (siht)	VSL
Harri Ojansuu	V-S ELY/TEKES	Olli-Pekka Mäki	Turun kaupunki/ympäristö
Petri Virtanen	Turun kaupunki	Elina Uitamo	V-S ELY/TEKES
Kirsi Kärpijoki	V-S ELY	Turkka Michelsson	Parainen
Raija Hurskainen	L-S AVI	Hannu Klemola	Luonnonsuojelupiiri
Pekka Vepsäläinen	STTK	Jukka Käyhkö	Turun yliopisto
Pauli Heikkinen	SPR	Paavo Myllymäki	MTK
Satu Suhonen	Sairaanhoidopiiri	Arto Teittinen	Metsäkeskus
Torbjörn Lindström	Pelastuslaitos	Juuso Virtanen	Kauppakamari
Ari Welling	YLE Turku	Sanna Kipinä-Salokannel	V-S ELY
Anita Silanterä	Salo	Markku Leppälehto	Talonrakennusteollisuus ry.
Joanna Kurth	Maakuntamuseo	Eija Suna	Museokeskus
Mikko Jaatinen / Salla Niemi	AMK:n opilaskunta	Jussi Mälkiä	Meriaura Oy

Maakuntastrategian valmistelutyöryhmät.

Maakuntastrategian työryhmille järjestettiin 2.4.2013 tulevaisuusaamupäivä Ramboll Management Consultingin johdolla. Tilaisuudessa työryhmät pohtivat maakuntastrategian tulevia kärkiteemoja. Työryhmien työskentely ja koko maakuntastrategiaprosessi on tapahtunut Stanford Reserach Instituten (SRI) NABC-toimintamallia hyödyntäen. Erityisesti toimintamallia on hyödynnetty toimintakärkien määrittelyssä ja seulonnassa.

Kaikki strategiasta kiinnostuneet tahot ovat voineet esittää mielipiteensä osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnokseen. Suunnitelma on ollut nähtävissä Varsinais-Suomen liiton kotisivuilla sekä liiton virallisella ilmoitustaululla 16.8.2013 asti. Lisäksi kuulutus on julkaistu maakunnan lehdistössä.

Varsinais-Suomen maakuntavaltuusto käsitteli strategiaa ja evästi jatkotyötä 10.6.2013 valtuuston kokouksen yhteydessä järjestetyssä työpajassa. Strategiaa valmistelevat työryhmät kokoontuivat 16.9.2013 yhteistapaamiseen, jossa kommentoivat toistensa sen hetkisiä tuotoksia. Syksyn aikana kohdennettiin valitulle otokselle maakunnan yhdistyksiä ja järjestöjä kysely ajatuksista maakunnan kehittämiseksi ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseksi. Kyselystä saatiin arvokasta tietoa strategian valmisteluun. Lisäksi 9.10.2013 järjestettiin Turun Yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen toimesta tulevaisuusverstaas alueen julkisen hallinnon edustajille. Verstaassa pohdittiin tapoja kehittää palveluja entistä asiakaslähtöisempään suuntaan.

Varsinais-Suomen maakuntahallitus kokoontui 27.11.2013 iltakouluun evästämään strategiatyötä eteenpäin. Varsinais-Suomen maakuntavaltuusto kuuli 2.12.2013 esityksen strategian valmistelusta ja evästi jatkotyöskentelyä. Myös maakunnan yhteistyöryhmä (MYR) on saanut säännölliset tilannekatsaukset valmistelusta.

Valmistelu etenee niin, että maakuntahallitus lähettää luonnoksen laajalle lausuntokierrokselle tammikuussa 2014. Kesäkuussa 2014 kokoontuvan Varsinais-Suomen maakuntavaltuuston on tarkoitus hyväksyä maakuntastrategia kokouksessaan.

Työtä on valvonut ja ohjeistanut loppuvuonna 2013 perustettu maakuntastrategian ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut maakuntajohtaja.

Strategiatyön edistymisestä on tiedotettu myös Varsinais-Suomen liiton kotisivuilla sekä Facebookissa. Lisäksi sen valmistelua on kuvattu useissa eri sidosryhmätilaisuuksissa.

Maakuntastrategian valmistelussa on hyödynnetty ns. NABC-menetelmää, jonka avulla strategian keskeiset teemat ovat muototutuneet ja jäsentyneet. Koko strategiaa voidaan kuvata seuraavasti:

- **Tarve (Need)** = Varsinais-Suomen ja varsinaissuomalaisten menestys ja hyvinvointi
- **Lähestymistapa (Approach)** = uusien toimintatapojen ja -muotojen etsiminen, ja erottuvat ”kasvot” sekä yksilö että organisaatiotasolla.
- **Hyödyt (Benefits)** = olemassa olevien henkisten ja taloudellisten resurssien löytäminen niin läheltä kuin kaukaa, joilla luodaan menestystä ja edelläkävijyyttä uusien innovaatioiden, parempien tulosten ja henkisen pääoman kautta.
- **Kilpailu (Competition)** = alueiden välistä kilpailua ja kumppanuutta. Samanaikaisesti sekä tärkeitä kilpailijoita että kumppaneita ovat muut alueet, erityisesti keskisen Itämeren piirissä.

Liite 5: Maakuntastrategiassa käytettyjä termejä ja lyhenteitä

AMK = Ammattikorkeakoulu

AVI = Aluehallintovirasto

BID = Business Innovation Development, Turun yliopiston yksikkö

CB = Centrum Balticum

CB-ohjelma = Central Baltic EU-ohjelma

EAKR = Euroopan aluekehitysrahasto

EETU = Energiasta maakunnan etu

ELY = Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

HINKU = Kohti hiilineutraalia kuntaa

INKA = Innovatiiviset kaupungit -ohjelmaväline

LOURA = Lounasrannikkoyhteistyö (Varsinais-Suomi ja Satakunta)

Maakuntaohjelma = nelivuotiskausittain laadittava aluekehitystä ohjaava toiminta-asiakirja

Maakuntastrategia = maakuntasuunnitelman ja -ohjelman sisältämä asiakirja vision toteuttamiseksi

Maakuntasuunnitelma = pitkän tähtäimen visio maakunnan tavoiteltavasta kehityksestä ja rakenteesta

MAL = Maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittaminen

MALPE = Maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen yhteensovittaminen

MYR = Maakunnan yhteistyöryhmä

NABC = jatkuvaan parantamiseen perustuva laadun kehittämismalli (Needs, Approach, Benefits, Competition)

RESU = Kierrätysliiketoiminta ja resurssitehokkuus Varsinais-Suomen vahvuudeksi

SWOT = Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threads (Vahvuudet, Heikkoudet, Mahdollisuudet, Uhat)

TEKES = Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus

TY = Turun yliopisto

TSEK = Turun seudun kehittämiskeskus

UBC = Union of the Baltic Cities

YVA = Ympäristövaikutusten arviointi

VARRU = Varsinais-Suomen ruokaketju

VSL = Varsinais-Suomen liitto

ÅÅ = Åbo Akademi

